

Možná

Ričardas Gavelis

(přeložila Tereza Kabeláčová)

Možná takhe:

Nejprve se ze tmy vynoří pohled, pohled bodající jako předtucha neštěstí. Ještě jdu vpřed, ale už stojím, dotknu se třesoucí se rukou tváře, chci si ji očistit, jako by k ní ještě byla přilepená ta podivná pavučina, ve které se krčil *on*, pozorně mne sleduje, pozoruje ze všech stran najednou očima bez zornic. Z pronikavého pohledu tmy tuhne krev, cítím, jak mi *on* stojí za zády, ačkoli okolo nikdo není – jen tma. Tma zářící jako černý plamen, ve kterém tíše, bez nejmenšího zvuku hoří i věž starého kostela, která podpírala nebeskou klenbu, i bílá špinavá kočička, i já sám, každý den úplně jinak, ale stále stejně – jako by nás všechny zažehla hvězda, která spadla na třetí část země a třetí část vod, a třetí část mne, nás všech – tvoji, zelenooké ženy, jeho část... Část našeho nedělitelného *ega*... Ne, takhle ne.

Možná takhle:

Zvuky už nemají smysl, už mezi nimi nezbyl žádný vztah, štíhlá dívčí ruka se plazí po rovném povrchu stolku jako bělavý pavouk hltající sypký prach pokoje, pavouk, jménem Rimas, který také sedí zde, u kavárenského stolku (možná my dva sedíme u kavárenského stolku), lhostejně hledí na prach, sypký popel skalnatého pobřeží, spleené vlasy zelenooké ženy; bezoký pavouk, známky jehož článkovitých nožek se ukrývají v sypkých ornamentech mořského pobřeží, bezhlavý pavouk, který tíše, ale zlobně opakuje po halucinujícím Fridrichovi: *máme umění, abychom se nezbláznili z reality*... Ne, takhle zase ne.

A možná takhle?

Rimasova vůně, a zase Rimasova vůně, vůně vlhkého popela, který možná jsou ta oblaka, ty tři seschlé stromky, ten smrad ptačího trusu šířící se od černého chmurného kamene, který možná je to divné zvíře zalezlé na samotném dně jámy, na dně mstivě chřestící krabičky, na dně čas zastavujícího Blakeova čtyřverší, na diktafonovém pásku pronikavě syčícím o lese chyb, ve kterém všechno vypadá *jinak*... o zelenavé mořské vodě... vodě všech vod... šeptající jména říček, jezer, a potom vymyšlená jména vymyšlených vod, půvabná nesmyslná slova... Ale to je stále jen Rimasova vůně, opravdu opravdu jeho vůně.

Rysy jeho tváře nalézám v nejneočekávanějších kombinacích podob, pronásleduje mě, číhá za každým rohem, vězí v každé věci, které se dotknou mé prsty. Rimas jakoby zároveň existuje i neexistuje – jakoby nás dva oddělovala neviditelná stěna ze zvláštního skla, které je při pohledu z

jedné strany průhledné, a z druhé – odráží vše jako zrcadlo. Rimas mě pozorně sleduje, může přijít a stoupnout si vedle mne, a ví, že z mé strany sklo vše odráží, že ho neuvídím. Objevím leda divné jím zanechané stopy: teplo na opěradle křesla nebo pronikavé aroma dýmkového tabáku.

Možná jsem měl hned ten první večer ze všech sil svého přítele Rimase Vizbaru odrazovat. Možná bylo třeba ho varovat hned, protože potom už bylo příliš pozdě. Ačkoliv, kdo ví, jestli se mi to mohlo povést: asi i tehdy už bylo příliš pozdě. Asi bylo vždycky příliš pozdě ho zastavovat – jako zvíře, které se už odrazilo od země, už se vznáší ve vzduchu. Takže jsem nepromluvil, možná proto, že ze začátku se mi celá tato historie nezdála být nijak zvláštní. Popravdě, trápila mě jakási divná předtucha, skutečná předtucha, možná dokonce... Teď, když už vše skončilo, tak se mi chce ukázat se jako citlivější, bystřejší, než jsem byl doopravdy, leč Rimas, který vězí v každé věci a pozorně mne sleduje, mi nedovoluje lhát. Je velmi těžké vyprávět pravdu o tom večeru, když už vím, co se stalo potom. Chce se mi hodnotit všechno jinak než tehdy, detaily, které tehdy nic neznamenaly, se pomalu staly celými světy. Ale je potřeba nějak začít, a možná je nejlepší začít od tmy.

Ten večer jsem seděl sám samotný, aniž bych rozsvítil lampy. Mám rád tmu. Neděsí mě (tedy neděsila). I tma, i ticho mě čímsi přitahují. Naopak mi nepřipadá, že by byly prázdné a pusté. Zdá se mi, že se ve tmě ukrývají všechny myslitelné barvy, všechny odstíny, všechny světelné nuance, v tichu se skrývají všechny zvuky světa. Jen je vše, než to vytryskne na povrch, schované. Každý zvuk je zazvonění ticha. Každý obraz – záblesk tmy. Jsou to jen krátké jednotlivé akordy, a ve tmě i v tichu se ukrývá vše současně. Slova „klid“, „harmonie“ se mi vždycky zdála být tmavá a tichá. Možná i proto mám rád tmu (tedy měl jsem).

Takže jsem seděl sám samotný, počasí se náhle ochladilo, dokonce i do pokoje se dral do morku kostí pronikající chlad. Prsty mi zkřehly, sotva jsem udržel telefonní sluchátko a dokonce jsem se zaradoval, když jsem uslyšel Rimasův hlas, jako by byl mohl zahřát. Asi leckdo už zažil, jak někdy osvěží a zahřeje hlas přítele. Jen Rimasův ne. Ani teď bych nevysvětlil, co bylo příčinou té mírné antipatie, avšak každá jeho návštěva vyvolávala dvojaké pocity. Svým způsobem jsem ho postrádal, snad proto, že jsme se kamarádili od mala, do nějakých patnácti jsme dokonce žili v jednom dvoře; avšak, když jsem ho potkal, nebo když jsem se dočkal jeho návštěvy, pokaždé jsem zůstal téměř omráčen, vůbec jsem nechápal, co může nás dva spojovat. Představovat si Rimase bývalo mnohem příjemnější, než se s ním bavit naživo. Neprojevoval ani nepřijímal soucit, ani útěchu, přímo úmyslně nedovoloval, aby se natáhla neviditelná nit pospolitosti. On jenom polykal city, myšlenky jiných, zdálo se, že se propadají do nějaké děsivé propasti otevírající se v jeho nitru. Když člověk stiskl jeho línou ruku, pohlédl do pronikavých, jako led se lesknoucích očí, rázem se cítil odstrčený stranou, skoro opovržený. A někdy – jako položený na řeznickém stole. Když vkročil do pokoje, všechny věci ztuhly a přikřčily se, dokonce ve slunečný den se náhle sneslo šero. Když Rimas odešel, vzal jsem hadřík a pečlivě jsem otřel stoly, opěradla křesel, skříně. A, přísámbohu,

všude byl usazený sypký, těžký prach. Možná se objevoval proto, že mi tvorba Rimase Vizbary vždycky připomínala zaprášené stíněné podkroví starého domu přečpané divnými, tajemnými věcmi. Rimas byl asi velmi talentovaný spisovatel, ale já jsem jeho povídky neměl rád. Byly vybroušené, dovedně vykonstruované, leč neživé. Někdy přímo omračovala jejich reliéfní, skoro hmatatelná krása, někdy upoutávala střízlivá zamyšlení. Rimasovy povídky bývaly křehké nebo ažurové jako pavučiny, a jindy – drastické, až kruté, ale vždycky připomínaly podivné arabesky, lhostejně půvabné ornamenty, nakreslené v sametovém povrchu prašné pláně. Zdálo se, že o nich dumáte, rozhlížíte se na mořském pobřeží pokrytém rovnou vrstvou šedého popela a v dálce se kupí hrozivé bouřkové mraky. Ale náhle neviditelná ruka mávla šátečkem, a obraz strnul, na věky se utišil: vlny se zakymácely, divně se vzedmuly – už se nikdy znovu nepohnou – anděl, který padal do moře, ulpěl nad zelenavým zvlněným povrchem. Utichl tajemný hukot útesů, a labyrinty připomínající kresby v tom pobřežním prachu (nebo popelu) se už nikdy nezmění, nemohou se změnit, nikdy neměly vnitřní moc proměnit se v něco jiného. Objevily se samy od sebe a zemřely (už zemřely) v sobě. Zjevně nemluvím o Rimasových povídkách – zase se mi zachtělo něčemu rozumět, a proto jsem nakreslil tuto krajinu. Ano, Rimas rozuměl své práci. Mnozí obdivovali jeho psaní. Ale mě svým způsobem zraňovalo. Ty hlubiny spatřené pronikavým ledovým pohledem, události přeplněné nepředvídatelným tajemstvím ve mně vzbouzely jen hořkost. Dokonce nejděsivější, patologické scény, ve kterých měl Rimas nezřídka potěšení, byly strnulá, do žuly vytesaná monstra. Chmurně mlčela, neskučela, neřvala, navzájem se nerdousila. Nemohl jsem jeho povídky číst vícekrát. Mlha prvního dojmu se hned rozptýlila, a spatřil jsem... Nevím co. Možná hrubě posvařovanou železnou konstrukci, která byla ověšená voskovými květinami.

Podle mě Rimas nepociťoval radost, když odkrýval vrstvy, o kterých mnoho lidí nemá ani tušení. Kdybych ho přirovnal k demiurgovi, tvůrci nových světů, musel bych svědomitě dodat – byl lhostejný tvůrce. O planety, když jednou vyklouzly z jeho rukou, si už později starosti nedělal, a záminkou k jejich stvoření bylo... Copak vím?.. Možná jakási nekonečná, naprostá nuda.

Ne, nečekával jsem ani na jeho povídky, ani na něj samotného. Pravda, občas jakoby se mi po něm stýskalo. Bez Rimasových pohybů plných líné grácie, bez jeho posměšného pohledu zůstával můj svět chudší. Bohužel, když jsem se dočkal, znovu jsem si přečetl nebo uviděl totéž, co už jsem dávno věděl, a opět jsem byl rozčarovaný. Kdoví, snad jsem měl i pravdu. Mimochodem, mělo by se říci: některé z mých *ego* mělo pravdu, i když asi ani jedno nemluvílo pravdu absolutní. Ale snad všechna společně vyjádřila... Kdoví.

Ten večer jsem velmi dlouho vyčkával u okna. Dvůr také čekal, on vždycky na něco čeká. Večer ho dvě ztuhlé svítelný osvětlují přízračnou modravou barvou. Ani nedýchá. Obří pochmurný pravoúhelník dlážděný kameny různého tvaru. Kolem – dlouhé dvoupatrové domy, jako baráky v příkladném koncentračním táboře. V samém středu dva nikdy se nezelenající stromy – jako

neduživé, z pod země vyčnívající ruce. Zdá se, jako by pod dlážděním ležel znavený, vyčerpaný obr. Když průvan, který bez přestání řádí na dvoře, vhání starou branou vír suchého listí nebo papírků, nutně si pomyslím: *on* si znovu oddychl. Dole, vedle našich schodů, se od dob Poláků potahoval špínou kapající kohoutek s vrzavou rukojetí. Kameny dlažby u něj byly vždy vlhké a kluzké, pokryté lesklým povlakem, jejich okraje obrostlé okřehkem. Když jdete kolem kohoutku, zdá se, jako byste kráčeli po slizkých zádech živých stvoření – dokonce přes podrážky bot cítíte mokrá, třesoucí se těla.

Rimas se objevil v bráně náhle. Za ním se do dvora vyvalily neživě lesklé jazyky prachu – jako bělavé jiskry. Chvíli visely ve vzduchu a znovu se pomalu snesly. Blikající svítlny šířily sotva znatelné bělavé světlo. Několik vteřin vypadal dvůr jako vymřelé požářiště za měsíčné noci. Rimas zavrzal po schodech, já už jsem čekal s pootevřenými dveřmi a okamžitě jsem poznal jeho výraz.

Pomaloučku vkročil do pokoje, usadil se v křesle a ihned si dal do zubů dýmku, zkoumaje mne obvyklým lhostejným pohledem. Občas jsem si myslíval, že se snad Rimas učí své pohyby před zrcadlem: bývaly vždy nepřírozně půvabné. Vždycky celý překypoval nepopsatelným líným půvabem, byl téměř tajemný. Jeho nejobyčejnější pohyb, když bral se stolu krabičku zápalek nebo otáčel hlavu, vypadal, že je naprosto bezúčelný – jako by neměl žádný smysl, žádný vztah s naším rytmickým, spořádaným světem. Tak by se mohl otočit náhle oživlý obraz – ale ne živý člověk uprostřed našeho utlačovaného města. Byla doba, kdy jsem mohl půl hodiny pozorovat, jak sedí v křesle a líně si protahuje celé tělo jako obří ospalá kočka. Možná, že i on sám chtěl být estetickou hodnotou.

A ten večer jsem viděl ještě lesknoucí se oči, posměšně stisknuté rty, trochu svraštěné čelo – Rimas Vizbara se kochal sám sebou, svým rozumem, snad celým svým bytím. Rimas Vizbara si přinesl novou ideu. Vzpomínám si, nenápadně jsem začal uvažovat, co tentokrát předhodí na stůl. Povídku o člověku, který se přišel z nebytí podívat na vlastní smrt, o rozhněvaném litevském hrdinovi, který vidí své umírání v nejbanálnější vrzavé posteli, přejetý špinavým nákladním autem přepravujícím do skladiště prázdné lahve? Hru, jejíž hlavní hrdina mluví tajemnou a libozvučnou, avšak jen jemu samému srozumitelnou řečí, a vedlejší postavy mlčí. A nebo scénu z nebývalého filmu: žena v jasně červeném kabátě pomalu jde po nekonečné oslňující sněhové poušti.

– Skvělý den, – zvolal.

Rimas nejprve potřeboval odlišit sebe od ostatních: celému městu se ten den musel zdát škaredý. Mimochodem, obdivovat jste se mu mohli dost krátce – dokud nepromluvil. Zdálo se, že Bůh včas zpozoroval, že ho přespříliš vykráslil, a kvapem mu přidal ten hrubý, chraplavý hlas vrzající jako pokažený mechanismus plný křivých zrezavělých ozubených kol. Ani když chtěl, nemohl říci melodickou frázi.

– Úžasný den, – pokračoval Rimas. – Chladno, pochmurno, netáhne to nikam jít, ani na pivo

není chuť. Od samého rána cítíš, že tě rýpe do zad, přistrkuje ke stolu, posazuje na židli: piš! Múza, je to práce Múzy. Mimochodem, všechny Múzy jsou prohnilé rajdy. Mohou ležet s každým. Lítají vyhládlé jako jarní kočky. Jak to psal Džej Džej? Ladná jak srna a chtívá jako kočka! Ideál ženy! Múzy jsou profesionální prostitutky a každý spisovatel hodný pozornosti je zpustlík. Poslechni, a proč se nikdy nikdo nezamyslel, co porodí ty tahačky lyr? Já si myslím, že snáší vejce.

Někdo cizí by si asi byl pomyslel, že se Rimas schválně napařuje a plácá první nesmysly, které se mu připlou na jazyk. Ale já jsem dobře věděl, že promyslel tuto úvodní řeč velmi důkladně, dlouho si ji střádal, když seděl v trolejbusu. O umění určitě mluvil brutálně, dokonce poněkud vulgárně, nejen před svými přáteli nebo kolegy, dokonce i před takzvaným širokým publikem. Pořadatelé jeho autorských večerů si předem utírali s čela studený pot. Rimas Vizbara mohl obecně říci cokoli. Proč? Myslím, že proto, že to tak chtěl. Mnozí zuřili, téměř všichni označovali takové chování za přetvářku nebo pózu, ale já jsem pochyboval, zda je vše tak jednoduché. Takové ostudy zřejmě neskrývaly jen prázdnotu. Možná mu určitá část jeho bytosti prostě nedovolila se jinak chovat. Když všichni mluvili o inspiraci, on musel promluvit o prostituci. Pokud ostatní vysvětlovali, že píšou o tom, čím žijí, pro co dýchají, Rimas se musel vyjádřit, že dýchá vzduch a píše o pro něj zcela nepodstatných věcech. Pokud někdo začal naříkat, že prý nepsat nemůže, prý se z něj jen jen valí myšlenky a představy, Rimas okamžitě zahučel, že nejtěžší na světě je donutit se něco napsat, a „valí se“ jen voda ze záchodové nádržky. Přímo rozčiloval ty, kteří při mluvení celým zjevem předváděli, že vykládají ach jak vážné, ach jak hluboké věci. Nejspíš schválně, bezpochyby, schválně všechny dráždil, avšak ty šokující výroky neznamenal jen výsměch nebo pózu. Mimochodem, nesnášel své kolegy. „Houf havranů – rád říkával – krrá krrrá! Ach, připlést se mezi ně s dobrou kulovnicí!“ Připadá mi, že by byl mohl bez větších výčitek svědomí vystřílet třetinu našeho města. O taková přání Rimas Vizbara opravdu neměl nouzi.

Ten večer, jako vždycky, jsem poslouchal jeho vývody tu lhostejně, tu s počínajícím hněvem, tu rozpačitě. Avšak zaujatě. Povyprávěl mi poslední Handkeho hru, několik novějších Donosových nápadů (Rimas četl čtyřmi nebo pěti jazyky), pohodlněji se usadil v křesle a jakoby mimochodem nadhodil:

– Všichni jsou teď bezmezně plodní. Dokonce i přízraky. Představ si, moje přízraky taky snesly vejce.

Zpočátku, nejspíš, jsem si pomyslel, že se Valdasovi narodilo dítě. Valdas, přítel nás obou, si nedávno vzal ženu s rakovinou, a ještě s pětiletým synem. Ani muž, ani manželka neměli žádné iluze, ve všem měli jasno, a co hůř – i všichni jejich známí. A těm teprve bylo vše jasné. Poprvé jsem poznal, kolik odporností mohou lidé nadělat, když neovládnu touhu míchat se do cizího života. Organizovali, poučovali Valdase s jakousi nepochopitelnou zuřivostí, která jako by přicestovala přímo z Ortegova díla. Druhý ze čtyř velikých kroků: jak se On odvažuje být jiný než

Já! O nic lehčeji nebylo ani mně, který jsem ušel i čtvrtý krok. Také jsem se cítil vinný. Vždycky se cítím vinen, když vidím, že se takto lidé chovají, – vždyť jejich vady ukazují i určitou nepříjemnou část mojí přirozenosti. A Rimas dlouho nečekal a napsal ohromující povídku o celém tom rozruchu. Nejspíš o tom – i když si všechno svědomitě a velmi krásně vymyslel. Děj povídky se odehrává v roce 1826, hrdina byl kulhavý a neustále se mu zdálo o požárech. V povídce se kdoví proč objevilo množství koní... Mimochodem, nemá cenu ji vyprávět, lepší je si ji přečíst. Povídka se jmenovala „Svatba přízraků“. Téměř všichni známí odsoudili Rimase, bylo jim zase všechno jasné. V našem Bohem zapomenutém městě si lidé ještě mysleli, že je literatura zrcadlo světa, že musí potvrzovat morální normy, že psychologická pravdivost je jádro literatury, že... Čert ví, co si ještě mysleli. Ortega o této otázce mluví velmi jasně. Mimochodem, Rimasovi opravdu nedělalo starosti, co si kdo myslí. Rimas Vizbara se domníval, že stojí výš než všichni. (Opět se jedno z mých *ego* skepticky usmívalo: Rimas se kochal, když kolem něj všichni mluvili, lhostejno co. A jak by tuto zálibu nazval Ortega, že už se tu držel jako toulavý pes?)

Rimas dosáhl svého cíle, jednoho z cílů – „Přízraky“ způsobily jakés takés pozdviženíčko. Avšak to nebylo nejdůležitější. „Přízraky“ se nevešly do mého schématu, nebylo pro ně místo na tom vymřelém mořském pobřeží. Tato povídka se něčím lišila od ostatních Rimasových spisů. Čím – ani teď bych neřekl. Pulzoval v ní jakýsi život. Nepodobala se strnulému neměnnému obrazu, který, když se vám zachce, můžete obrátit ke stěně. Ten o požárech snící kulhavec byl živý, hned bylo vidět, že ho tak lehko nevyženete z hlavy, nezavřete do vyřezávané krabičky. Možná proto mi najednou blesklo hlavou, že „Přízraky“ mohou měnit svět: že se Valdasovi narodilo dítě.

Ale vejce přízraků se ukázalo být zcela jiné, než jsem doufal. Teď bych mohl vylíčit Rimasovo vyprávění velmi pečlivě, se všemi podrobnostmi, avšak sám Rimas mi nedovoluje se tak zachovat. Jeho oči náhle pohlédnou z prázdného bílého listu, jeho puls naběhne v mých konečcích prstů hladících plochu stolu. Rimas Vizbara nechce, abych hodnotil staré události už *post factum*, abych ospravedlnil divná hnutí jeho duše, která jsem toho dne snad ani nepostřehl. Toho večera jsem si uvědomil pouze fakta. Rimas dostal dopis neznámé ženy, kterým ho zvala, aby co nejspěšněji přišel za ní do nemocnice, „dokud je ještě čas“. Přečetla si prý „Svatbu přízraků“ a náhle pochopila, že má povyprávět Rimasovi vše, co zažila. Ne biografii, ne události, ale svůj skutečný příběh, celou pravdu. Předá prý své bytí, svou duši jemu a bude moci pokojně zemřít. Víceméně takhle všechno odvyprávěl: klidně, suše, bez žádných emocí. Dokonce byl líný hledat hezčí slova. Možná by býval byl Rimas líný ji i navštívit, ale – jaká příznivá náhoda – ležela na pokoji, kde šéfoval další přítel nás dvou, Jablečný Petrásek.

Když jsem poslouchal Rimasovu přerušovanou řeč, zkoušel jsem si představit tu ženu. Povstala v mé fantazii nejasná, bez tváře. Ničím nebyla cítit. Ani bych byl neřekl, jakého je vzrůstu, jakou barvu mají její vlasy. Ta žena byla nekonečně vzdálená, jako by ani neexistovala – nebyla

člověk, ale ze slov pospojovaný fantom. Její zjev se jako ten prach dvora pomalu vznášel vzduchem, a potom se opět spustil na své místo – do nebytí. Zase jeden podivný příběh Rimase Vizbary mezi množstvím jeho dalších divných příběhů.

Víceméně takto se vše odehrálo toho úplně prvního večera. Přesněji, tak si všechno pmatuji nyní. Nyní... To slovo může dorazit kteréhokoliv člověka. No, co znamená „nyní“? Co je „nyní“? Třpytivý pohár koňaku na stole, předstíraný klid a velmi skutečný vztek, jehož příčiny není možné rozumně vysvětlit. Kalibán má vztek poté, co viděl svůj obraz v zrcadle. Kalibán má vztek, když nevidí svůj obraz v zrcadle.

Nejdivnější je to, že zcela vážně vyprávím o jakýchsi událostech, splétám jednodušší a složitější fráze, jako by vyjadřovaly to, co bylo a je nebo by mohlo být. Jako by ty události byly právě tak neživé jako tyto strnulé fráze. Jako by ta zelenooká žena ožila tím, že se řekne sto slov poskládaných v určitém pořadí, tisíc slov poskládaných v určitém pořadí, deset tisíc slov. Jako by hnědá čepice Jablečného Petráska znamenala tolik, kolik znamenají slova „hnědá kožená čepice“. Jako by tento příběh skutečně začal ten večer, když mne navštívil Rimas Vizbara, a skončil po osmi měsících při pohledu z okna na hluboký sních. Nenacházím začátek, a hlavně – nenacházím konec. Jako by se každou noc, když spím a nic se mi nezdá, čas potají vracel zpět, zas probíhá celou minulostí, jen už jiným korytem. Ráno vstáváte a vidíte, že začátek byl úplně jiný, než jste si mysleli večer, a konec... A konec vůbec nebyl a nemůže být. Jedině, že by byl konec s vámi.

Neodvážuji se, bojím se si vybrat, protože příliš dobře vím, že jakákoliv volba bude chybná, jakékoliv slovo bude nepřesné. Řekl jsem „zelenooká žena“ a hned jsem si pomyslel, že její oči nebyly jen zelené. Ještě se v nich skrývala jakási bělavá šed', a když se obracela k oknu a zase se otáčela zpět, jasně jsem v nich zahlédl hnědou barvu, jako by se do těch očí přesunula chmurná hnědá zeď, která se tyčila za oknem. Avšak, řekl jsem „zelenooká žena“ a zahubil všechny ostatní barvy, všechny ostatní možnosti, ačkoliv dobře vím, že absolutně, nemilosrdně přesné může být jen mlčení. Měl bych odmlčet tento příběh, trpělivě odmlčet, neotevřít pusu, pak by v tom mlčení zůstalo vše, co bylo a je nebo by mohlo být. Avšak mluvím, neboť jsem povinnen říct aspoň malou část toho, co se skrývá v tom všeobecném mlčení, spěchám s mluvením, jinak se Rimas Vizbara ode mě nikdy nestáhne, bude i nadále vězet v každé věci, v každé vteřině, bude mě pronásledovat, nicméně mlčet mi nedovolí. Takže lovím slova, která znamenají to, co znamenají, ale příběh Rimase Vizbary nejsou přece ani slova, ani věty. Já prostě nevím, co mám vyprávět. Všechno? Na všechno by nevystačil čas vyměřený pro můj život. Je třeba vybírat, avšak vybírám já, ale já přece nejsem příběh Rimase Vizbary.

Ne, nenacházím ani začátek, ani konec. Pravda, je jedno východisko, velmi jednoduché východisko: vyprávět to, co se obvykle vypráví, co je dohodnuto vyprávět, co je nejjednodušší

povyprávět a nejlhčí pochopit. Vyprávět tak, jak vypráví většina. Ale kdo je ta většina? Houf havranů, říkává mi Rimas Vizbara. Krrrá, krrrá!

Ten večer jsem zpozoroval jeden Rimasův výraz. Stále zahaloval jeho obličej jako mrak, ze kterého na mne hleděly jeho nemrkající oči, množství různých nemrkajících očí. Když jsem uviděl, že se ten výraz zase objevuje, ani jsem neposlouchal, co říká, jen jsem se díval na ten mrak se spoustou očí. Tehdy jako by Rimasovo mluvení existovalo jen samo pro sebe, jako záznam zvuku, který se vůbec neshodoval s obrazem. Vypadalo to, že se Rimas náhle ztrácí, cestuje kamsi na druhou stranu, na nějaké místo, které je tak daleko, že snad ani vůbec není. Jako kdyby najednou usnul, a po chvílce se zase jako by nic podíval na vás a mluvil bez přestání. Jako by místo sebe podstrčil nějakého mechanického dvojníka. Mohli jste se ho na něco zeptat, on odpovídal, ale potom si na nic nepamatoval. Jednoduše někam mizel a v pokoji nechával svlečenou hadí kůži – natahovací mluvící loutku. Ty jeho útěky ve mně vzbuzovaly závist a vztek. Někdy jsem si přál ocitnout se tam, vedle něho, i když závidět snad nebylo co, nic si odtam nepřinášel. Tehdy jeho obličej zahaloval divný výraz, který by snad nikdo nedokázal popsat. Zdá se mi, že jsem ho zpozoroval už v dětství. Poprvé jsem ho uviděl tehdy, u jámy.

To léto, vůbec první, které si dobře pamatuji: vedro, vyprahlá země praská a choulí se, stromy, místo aby poskytovaly stín, ještě zesilují už tak nesnesitelné dusno. Mimochodem, stromy si nepamatuji. Pamatuji si jen šedavou prašnou pláň a nás dva, v krátkých kalhotách s koleny od písku, mokré potem. My dva s Rimasem a šedá poušť. Slunce bylo maličké, mnohem menší než obvykle, avšak daleko žhavější. Stačilo natáhnout ruku směrem k němu a na dlani bylo cítit palčivý žár. Kdyby ruce mohly být delší, kdyby bývaly mohly dosáhnout do prostoru, ve kterém v chladnějších dnech poletovali ptáci, od toho maličkého žhnoucího slunce by vzplály. Proto i ptáci klouzavě létali u země. Naše město ještě nebylo, tehdy jsme měli jenom dvůr, který se mohl stát čím se jen zachtělo. Avšak nejpodivuhodnější věc byla jáma. Nevím, kdo ji na našem dvoře vyhrabal. Možná dělníci, kteří se hned objevili, hned zase zmizeli jako pouštní přelud. Nebo možná beduíni hledající pod zemí vodu nebo obětující svému ztracenému bohu vládnoucímu spoustám ukryté vláhy, i když kdoví, jestli jsme tehdy slyšeli o beduínech. Jáma nás vábila dokonce víc než tmavé chodby suterénů. Byla nepopsatelně hluboká, s ožehnutými kraji, žhnoucí, jako by se do ní v noci schovalo to maličké těžké slunce. K jámě jsme měli zakázáno se přibližovat, avšak my dva jsme ji důkladně prozkoumali. Na dně se bortila prkna a dva kovové nástroje, které tam zanechali beduíni z přeludu. Do jámy proudil žár z celého dvora, sbíhal se jako neviditelná hladká voda, vřel a dral se přes okraje. Sotva jste se přiblížili, ucítili jste vedro bijící do tváře, jako by bylo v jámě zalezlé velké horké zvíře. Když jste klečeli na kraji jámy, jeho dýchání v náporech pronikalo do nozder, uší, vlasů, a když jste spustili ruku, sevřela ji suchá bezzubá tlama. Možná nás dva nic na

světě neznepokojovalo tak silně jako veliká záhada: co se to krčí tam, dole, pod prkny, u vyleštěných lesklých nástrojů. Plížili jsme se ke kraji jámy velmi opatrně, se zatajeným dechem, a dlouze jsme se opírali s hlavami u sebe, abychom měli víc odvahy. Dívali jsme se, dokud nás nerozbolely oči, ale nic se neobjevilo. Zvíře spalo nebo se schovávalo.

Jak se to stalo, jsem si neuvědomil, vzpamatoval jsem se na dně jámy, mlhavě jsem si vzpomínal na divný pocit, jako by mě něco nasálo do horké hlubiny. Rimas byl tam, nahoře, pozorně hleděl dolů – tajemně a zlobně, jako kdybych já byl to zvíře v jámě.

Z jámy vypadal svět jinak. Najednou byla třikrát hlubší, svahy byly mnohem strmější. Pod prkny byla obyčejná kamenitá zem, o kterou jsem si později do krve rozedřel kolena. Okamžitě jsem se začal šplhat ven, vzlykal jsem a znovu se zklidňoval, beznadějně jsem se škrábal po strmých kamenných stěnách, padal zpět a rozbíjel si lokty. A jáma se stále prohlubovala, prohlubovala se každým okamžikem, klesal jsem níž a níž. Ze začátku jsem ještě ve výšce viděl vykukující Rimasův obličej, volal jsem o pomoc, se zvednutýma rukama jsem se modlil, aby mi pomohl. Všechno slyšel, ale ani nepohnul hlavou, jen na mne hleděl nemrkajícíma očima. Potom už jsem neviděl ani jeho, drápal jsem se nahoru, téměř jsem se zubama věšel za rozpálené svahy. Dole, kam nezafoukal ani nejmenší větřík, bylo horko nesnesitelné. Dokonce odporné zvuky ze dvora zde mizely, bylo tajemně ticho, slyšel jsem jen své vlastní funění. Na obloze se občas mihl Rimasův obličej, vždycky na tomtéž místě. Najednou mne rozbolely všechny klouby, ale nejvíc mě mučil strach, ten mě přímo doháněl k šílenství. Náhle jsem pochopil, že člověk, který byl dlouho na slunci, zpružní jako na tvrdo vařené vejce a už se nemůže pohnout. Ne, nerozhodl jsem se tak, opravdu jsem to věděl. A věděl jsem jen to, byla to moje jediná myšlenka, veškerý můj rozum. Můj strach snad lezl přes okraje jámy a už zaplavil celý dvůr. Občas jsem začal vyděšeně ječet, plazil jsem se po dně jámy a hledal jsem neexistující stín. Už jsem se začal měnit v natvrdo vařené vejce. Nikdy v životě, ani před tím, ani potom, jsem nebyl tak strašně sám. Na světě nejen že nezbyli lidé, nezbylo nic – ani zvuky, ani pachy, ani myšlenky, nezbyl ani samotný svět. Byl jsem sám a nade mnou místo slunce visel klidný, lhostejný Rimasův obličej. Potom mne posedla mánie čínorodosti: rovnal jsem na dno naházená prkna, v přestávkách jsem se ještě pokoušel si někoho přivolat, a zase jsem se škrábal nahoru, dokonce jsem zapomněl na strach. Točila se mi hlava, chvílemi jsem ztrácel vědomí, děsil jsem se spadnout do nebe a proto jsem tápal za prkny, dokud jsem nezbořil téměř dokončený žebřík. Nakonec, sám nevím jak, jsem se dostal nahoru a polomrtvý jsem padl na zem, aniž bych zakusil blaho ze záchrany. Když jsem znovu dokázal rozeznat Rimase, uviděl jsem ho, jak stále sedí na kraji jámy. Jeho obličej nebyl ani zlomyslný, ani vyděšený. Rimas celou tu dobu mlčky proseděl u jámy, rukama si objímal kolena, zahalený divným modravým obláčkem, ze kterého hledělo množství lhostejných nemrkajících očí.

Toho lhostejného Rimase, který sedí na kraji jámy a rukou si podpírá těžkou rozumnou hlavu, si navždycky bude pamatovat a bude posuzovat raněný bojácný chlapec s tesklivými očima – zase jedno moje *ego*. On až do konce mého života uvidí každou událost a věc úplně poprvé, bude sledovat děsivý, avšak zázračný svět zornicemi rozšířenými hrůzou a údivem. Někdy jsem tímto chlapcem, a někdy jsem... Nevím, kdo jsem. Nevím ani, co je to „já“. Který z nich je to „já“. Kdy jsem „já“ opravdu já? Když sedím a mlčím – tehdy, když poslouchám Rimase, nebo snad tehdy, když vzpomínám na staré události? Ale vždyť pokaždé vzpomíná stále jiný člověk. Stále jiný a jiný. Ani nevím, kolik se jich do mě vejde. Proč bych se měl vydávat jen za jednoho? Poslouchám Rimasovo vyprávění a cítím, jak se pomalu stávám někým jiným, zase jiným, ještě jiným. Pusu otvírá jeden člověk a větu dokončuje už někdo další – jiný, zase jiný, ještě jiný. Kde je ten celistvý, jednovýznamový člověk, kde je ta jednotná duše, ukažte mi, kde se skrývá. Kde je ten Rimas Vizbara, o kterém by bylo možné vyprávět? Kdy vedle mne byl pravý Rimas Vizbara, když si vylíval své opilecké breptání, nebo když mě strčil do jámy, nebo když vypíchl oči živému ptákovi? Který z *nich* byl Rimas Vizbara? O kterém mám vyprávět?

Kde je Rimas Vizbara a kde jsem já? Možná nejsme. Ale kdo potom je, kdo existuje? Jsou pouze vnitřní obyvatelé, množství vnitřních obyvatel. Co jsou zač? Řeknu to: jsou to stvoření, která žijí v nás. Člověk je nádoba, do které se mohou vejít tisíce *ego*, tisíce chudáků vnitřních stvoření. Člověk, to je mstivě chřestící krabička poskytující útočiště těm chudákům, kteří, mimochodem, jen předstírají, že jsou chudáci. Člověk, to je stvoření hledící do zrcadla, ono samo neví, kdy uvidí který ze svých obličejů. Když se lépe zadíváte, můžete vidět i sto obličejů současně – jemné, snivé, pokřivené obličejové vnitřních obyvatel, pokukující z té okované krabičky, množství různých nemrkajících očí. Ne pouze obličejové, i masky, i zvířecí čumáky, i demony, ti všichni jsou stejně důležití, stejně nezbytní. Zalétají si, poplází se a zase zalezou zpět do člověka, do té mstivě chřestící krabičky. A každý vidí svět odlišně, každý se chová odlišně, každý tančí svůj tanec. Dobře se zadívejte na Boschovy obrazy a uvidíte, v co se můžou proměnit vnitřní obyvatelé.

Je hrozné v sobě nosit takovou líheň, není možné ji ovládnout, uspořádat. Proto jsem každý okamžik stále jiný, jiný, jiný. Dokud je možné udržet jakýs takýs řád, dokud jakž takž řídíte ta stvoření vysmekávající se z rukou, ještě to není tak hrozné. Ale pokud se osvobodí, uniknou ze sevření, rozsápnou stěny chřestící krabičky...

Mimochodem, už jsem se uklidnil. To jsem ani nemluvil já. Prostě jeden můj vnitřní obyvatel, který už dávno ztratil naději si něco vyjasnit, najednou tajemně zašeptal: „mstivě chřestící krabička“. Nyní mluví on, on se už uklidnil, a já jen poslouchám. Když vzpomíná na minulost, vždycky přemýšlí o krasohledu – ne o nějakém symbolu, ale o úplně obyčejné kartonové trubičce, uvnitř níž jsou tři zrcadla a hrstka barevných sklíček. Snad proto se pokaždé podiví, když člověk, který mu vypráví zapamatovaný příběh, upřímně říká: bylo to takhle. Takový člověk nepochybně

věří tomu, co vypráví, snaží se co nejpřesněji (a zřejmě co nejzajímavěji) popsat, co vidí přes otvor krasohledu. Ale proč mu stačí se podívat jednou? Vždyť je potřeba jinak osvětit matný konec trubičky, a ornamenty se najednou zablesknou úplně jinými barvami. Je třeba jen maličko pootočit magický váleček a vymotáte ještě neviděný ornament. Neustále se měnící minulost se nikdy neposkládá stejně, tak co znamená to „bylo to takhle“? Proč je zvykem odmrštit stranou zázračný dalekohled a demonstrovat všem kdysi zapamatovaný – nebo snad vyfotografovaný – ornament? To už je lepší fotografie, zvláště pokud je podařená, říká klidný muž střízlivého rozumu, který je zalezlý v mém nitru, to už je lepší fotografie než bezmocná představa, že všechno naráz neobsáhneš, představa, která nijak nepomáhá. Minulost vůbec neexistuje, straší jiný, který si upravuje kulaté brýle, všechny tvé vzpomínky jsou jen sen, pravdu měl Russell i dávní aztéctí mudrcové. A třetí...

Samozřejmě, nejlepší by bylo rozbít krasohled a jít na pivo. Avšak Rimas, vězící ve všech věcech, slyšitelný v cákání ranního deště, pronikající do místnosti spolu s vůní mleté kávy, mě nutí bojovat ze všech sil.

A co mi zbývá? Dívat se do otvoru krasohledu, otáčet kartonovým válcem a vidět stále jiné ornamenty, snad i vyfotit ty nejhezčí – vždyť se neopakují. A nikdy neříct: bylo to takhle. Lepší je poslechnout poučení toho vnitřního obyvatele a říct: pokud bychom krasohled dobře protřepali a jeho konec zakrytý matným sklem natočili ke světlu, možná bychom uviděli přibližně takový ornament...

Toho večera si Rimas odnesl můj diktafon. Teď leží na polici, mezi knihami, ale tehdy jsem rád zaznamenával na pásek různé myšlenky, které mě napadly, nezdědka jsem prostě zapínal přístroj a s mikrofonem před ústy jsem říkal cokoli a sledoval, jak se má slova navíjí na cívky. Potom jsem poslouchal deformovaný, skoro neznámý hlas, který přednášel jakési úvahy mně samotnému, svému dvojníkovi. Někdy mě zaskočil. Někdy jsem se ho bál. Věděl něco, co já jsem nevěděl. Opravdu věděl: stačilo si poslechnout jeho klidný, pevný hlas, který náhle utichal vprostřed věty a až po dlouhé odmlce vyslovil další slovo – ne to, které hodlal na začátku říct. Já jsem to hned vycítil. V poslední chvíli se zarazil a zamlčel podstatu, nepověděl to nejdůležitější. Neprozrazoval tajemství, ačkoliv jej znal. Kdovíproč mi nevěřil.

Poslouchání těch nahrávek ve mně vzbuzovalo jen pocit příkoří a divný strach, ale nemohl jsem se přemoci: téměř každý večer jsem si pouštěl diktafon. To byl jediný způsob jak porozumět svým vnitřním obyvatelům. Pásek namluvil jeden můj vnitřní obyvatel, a poslouchal ho jiný. Druhý mohl uvidět toho prvního z odstupů, přesněji, uslyšet z odstupů, na chvíli se jako by ocítl venku. Nejradši jsem měl pásky plné nesouvislých frází, ze kterých se slova vybalovala jakoby bez nejmenšího řádu, zarytě a zlostně vrčela, napadala nikomu neznámý význam, který se sama snažila vyjádřit. Takové pásky byly nejhodnotnější. Večer za večerem jsem poslouchal ten samý záznam a

stále víc jsem věřil, že se přibližuji k tomu nepochopitelnému významu. A někdy se stal zázrak: poslouchal jsem hlas opakující stále totéž Blakeovo čtyřverší, dokud náhle Blake (nebo snad samo čtyřverší?) nezařinčel zámky chřestící krabičky, nevmáčkl se dovnitř a nestal se dalším mým vnitřním obyvatelem. Náhle jsem si uvědomil, že čtyřverší už není jen čtyřverší, tehdy jsem rychle vymazal záznam, rychle schoval diktafon – děsila mě ta magie slov, to zrození nového rozumného stvoření.

Tato moje záliba nesmírně okouzlovala Rimase. Touto svou výstředností jsem se nikomu nechlubil, avšak Rimasovi jsem kdovíproč důvěřoval. Věřil jsem, že chápe víc než jiní. Můj diktafon nazýval zrcadlem. Zrcadlem slov. Zdálo se mi, že Rimas Vizbara chápe, proč hodiny a hodiny poslouchám nesouvislé nahrávky. A ten večer si zcela klidně strčil můj přístroj do podpaží a ani trochu se nestaral, že odnáší možná mého jediného partnera v hovoru. Mávl mi rukou na rozloučenou a oddusal dolů po schodech. Prostě potřeboval diktafon. Tak si diktafon vzal.

Nejprve jsem samozřejmě pocítil lítost, ale skoro hned jsem pomyslel na tu ženu. Pomyslel jsem na její hlas, tiše klouzající na diktafonovou pásku. Kterýsi z mých vnitřních obyvatel uslyšel ten hlas, uviděl ho, dotkl se ho prsty. Ten hlas, který jsem nikdy neslyšel, mi řekl něco děsivého a výhružného. Poprvé jsem si pomyslel, že by Rimas za tou ženou neměl chodit.

A potom jsem si zase vzpomněl na jeho „Přízraky“. Nikdy jsem nedokázal docela pochopit to, jak Rimas tuší, uvědomuje si věci, které by nemohl zakusit v životě. Rimas by se nikdy nebyl dokázal obětovat nebo se beznadějně odhodlat, pokud by před sebou viděl jen nevyhnutelné zmaření nadějí. A „Přízraky“ byly nevykonstruované, živé, a navíc jak živé! Zdá se, že jsem měl jakousi představu, co je talent, inspirace, ale to mlhavé povědomí nic neobjasnilo. Rimas nebyl skutečně blízce spojený s žádným člověkem, neměl k tomu vlohy ani vůli – tak odkud mohl znát nejjemnější nuance lidské blízkosti? Přece byste netvrdili, že jeho ruku vodila Múza a on sám jen blábolil vnuknutá slova jako omámená pýthie ovládaná Bohem nebo d'áblem. Rimas by byl protestoval první proti takové strojenosti. Rimas Vizbara neměl rád ani Sokratovy, ani Platónovy teorie. Mimochodem, ani tito tva mudrci, ani čínská poetická trilogie, ani zenová estetika by tu nic nevysvětlila. Sám bych mohl napovídat spoustu půvabných, poetických úvah o umění, mohl bych dokonce pospekulovat se svými znalostmi, porazit kteréhokoliv oponenta. Ale stále nerozumím, netuším, ani se mi nesní o tom, jak Rimas dokázal všechno zjistit. Jakou moc získával tam, *na druhé straně*, když se ztrácel uprostřed rozhovoru.

Mimochodem, všechno to je metafyzika. Ten večer jsem smýšlel mnohem prostěji. Rimas ani nebyl ženatý. Připadalo mi, že takový člověk nutně potřebuje ženu, která by neustále byla nablízku. Přesněji, byla by nablízku tehdy, když by jí bylo třeba. Ani ne přítele, prostě člověka, který by byl s ním, trpělivě by vyslechl jeho nové idey, osobu, která by se starala o každodenní věci, konečně člověka, na kterého by bylo možné se rozzlobit a zase se udobřit. Úděl Rimasovy

manželky by býval byl, bezpochyby, nezáviděníhodný, avšak zájemkyň by nebyl nedostatek. Jenže on si nepřál ani pomocníka, ani tichý stín, který by udržoval domov v pořádku. Nepotřeboval ani psa. Už na první pohled se to zdá pochopitelné. Zkuste si představit, že ve vaší blízkosti není žádné stvoření, kterému by záleželo na tom, zda se domů vrátíte zdraví, že ve vašem pokoji není ani akvárium se zlatou rybkou, která, když spatří váš stín, mrská ocasem, plave ke sklu a vypouští bublinky na pozdrav. Málokdo si o své vůli vybere takový způsob bytí. Svoboda? Bože můj, jak já si někdy přeji, aby mě někdo vedl.

Ne, nedokázal jsem porozumět Rimasovi Vizbarovi, i když se někdy zdálo, že jsem už docela úplně blízko pravdě. Vycítil jsem, jaká spousta vnitřních obyvatel se hemží v jeho nitru. Tam, za neprorazitelnými stěnami krabičky, milovali, nenáviděli, tam řádili, tam se odehrávaly jejich bláznivé skoky do neznáma. A Rimas Vizbara, kterého jsem vídal na druhé straně stolu, byl chladnokrevný pozorovatel, všemocný správce toho vnitřního řádění. Dokonce jsem se domýšlel, co sledoval psaním povídek. Jednoduše nemilosrdně zabíjel své vnitřní obyvatele tím, že o nich vše napsal. Vnitřní obyvatel vyhozený na povrch je už mrtvola. Ale vždyť není možné bez odplaty zabíjet ani své vnitřní obyvatele. Rimas Vizbara to dobře věděl. Rimas Vizbara vědomě balancoval na okraji propasti.

Ale stále jsem mu nedokázal porozumět. Řekněme, že jsem měl pravdu. Řekněme, že se skutečně stýkal jen se svými vnitřními obyvateli, dokázal popsat vášně, nezdary a beznaděj každého z nich. Řekněme, že jeden z nich byl ten estét kreslicí ornamenty do písku na mořském pobřeží, a druhý si mohl vzít ženu s rakovinou. Ale nijak jsem nemohl porozumět tomu, který se ukazoval na povrchu, sedával v křesle na druhé straně mého stolu a lhostejně na mne hleděl. A toho večera jsem nemohl pochopit ještě jednu věc, k čemu Rimas Vizbara potřeboval tu umírající zelenookou ženu.

Zítřejšího večera, když jsem uslyšel zvonek a pootevřel dveře, uviděl jsem na prahu Rimase. Časová mezera – téměř celý den, – která oddělovala jeho rozloučení a tento příchod, jako by zanikla, jako by Rimas právě zabouchl dveře, otočil se a znovu zazvonil. Udivilo mě to: vcelku se zastavil málokdy, jen když se měl čím pochlubit, když se mohl pyšnit novým vítězstvím. Tehdy porušil pravidla, která si sám vymyslel, choval se ne zcela obvykle. Už tehdy se začal chovat neobvykle. Jen málo seděl v křesle, bloumal po pokoji, slova ze sebe sypal téměř upřímně, jako by zapomněl, jak se má chovat Rimas Vizbara. Když jsem ho pozoroval, pomyslel jsem si, že ne vždy je vnitřních obyvatel dostatek. Občas mu přece jen chyběl neexistující pes.

Mluvil dlouho. Chvillemi jsem se zaposlouchal, ale většinou jsem se díval. Díval jsem se na jeho pohybující se rty, prsty poskakující po opěradle křesla, husté vlasy. Rimasovy pohyby vyjadřovaly víc než otravné, zkostnatělé významy slov. Nevím, kdo tu byl na vině, jestli zvláštní nálada, nebo můj přítel Rimas Vizbara odhodlaný sdělit mi víc, než je možné povědět slovy. Jeho

nekonečný monolog mi připomínal divadlo *nó*, kde uspořádaný, dosti jasný text doplňuje množství podivných pohybů, symbolických znamení, kde je vše neobyčejně důležité – každý kmitnutí autorova vějíře, každý záblesk světla, každá změna tónu hlasu. Možná to vše vytvořilo tu zvláštní náladu, jako byste šli dobře známou pěšinou, kráčeli byste a kráčeli stále dál a náhle byste se ocitli na zcela neznámém místě, kde jsou i byliny jinačí, kde je jiné listí stromů, kde všechno vypadá *jinak*; jako byste se ocitli na takovém místě a najednou pochopili, že jste zapomněli cestu domů. Rimas tehdy zabloudil daleko. Tak jsem ho ještě nikdy před tím neviděl. Zdálo se, že ho něco změnilo. Odhadoval jsem, který jeho vnitřní obyvatel by mohl takto mluvit, ale Rimas náhle promluvil úplně jiným tónem, jako bych se vzpamatoval, zase jsem jasně slyšel slova, rozuměl jsem všemu, co říkal.

– Člověče, ani netušíš, jak je to skvělé, – opakoval Rimas, když se konečně posadil a hluboce se zabořil do křesla. – Ona mluví a mluví, sotva stačím měnit pásky. Je to pekelně obdivuhodné. Chápeš, ona se nepřipravuje dopředu, nesbírá fakta a nesplétá syžet, vyloží na stůl, co se namane, bez jakéhokoliv řádu, bez vybírání – všechny záznamy, které zůstaly v jejím mozku. Nepřemýšlí, co teď poví, nechává se unášet proudem slov, ve kterém nečekaně ožívá její skutečný život, mechanismus jejího bytí. Chápeš, ta opravdovost... Nikdy by jí nedosáhla, kdyby se snažila být upřímná. Tehdy by vyradila tajemství, chápeš – „tajemství“, vyprávěla by hrozné věci, chápeš – „hrozné věci“, jedním slovem, všechno by se v mžiku zhroutilo. A ona na mě bez přestání sype všechno popořadě, všechno je stejně důležité, takže se na páscích hromadí celý svět, který na ní ani nezávisí. Ona je pouze zrcadlo, fotokamera, která posvém vyfotografovala všechnu tuto fantasmagorii. Vždyť to je celý svět, člověče! Chápeš, napíšu knihu, jakou ještě nikdo nenapsal! Monolog Molly Bloomové je proti těm mým záznamům dětské šišláni, Andy Warhol se svým románem „a“ může zalézt zpátky do nory, je směšný. Ale pro mě vůbec nejsou důležitá její slova. Nejdůležitější je, že budu rozumět, pochopím, uhodnu tajemství jejího světa. Člověče, jsem povinnen vymáčkout, vydolovat z ní všechno, protože já *budu psát* tuto knihu. Jiný by se vyděsil, ale já ji napíšu. Na mých páscích budou poschovávané klíče šifer, které bys sám nikdy neuhodl. Záhady záhad. Spatřím pokoje, do kterých smrtelníky nepouštějí. Jenom sám bys to neviděl, člověče. K tomu je potřeba takováhle žena, aby ti vyprávěla týden nebo dva, aby ti před očima naposledy vydechla. Abys viděl, jak její život pohasíná, abys ucítil, jak její život pohasíná, abys ucítil zápach smrti v nejposlednějším okamžiku, kdy se uvolní všechny sfinktery... Ó! Ten puch cítil nejen Džej Džej, ucítím ho i já!...

Rimas byl stále víc a víc podobný sám sobě, jeho slova byla stále jasnější a jasnější, pomalu ztrácela jakoukoliv záhadnost. Joyce soupeřil s Musilem, Schopenhauer se vysmíval Lao-c' a Andy Warhol (jaký teď, k čertu, Warhol?) kategoricky odmítl tvořit, protože viděl, že překonat Rimase Vizbaru je nemožné. Rimas se rozehřál, vlasy mu spadly do obličeje, propletly se s vousy. Zahalený

do té černé aureoly byl svým způsobem krásný, dokonce velmi krásný. Jeho výraz se měnil každou vteřinu, jako černý Krišna sta tváří, který se rozhodl svést sto dívek současně; jen Rimas Vizbara chtěl zřejmě svést celý svět. Z nějakého důvodu stále víc zuřil a už tak jeho ne zvlášť příjemný hlas sípal jako zrezivělé panty. „Vymačkám ji, vymačkám ji jako citron, nezůstane ani kapka,“ vyštěkl nakonec zlobně a umlkl. Nedíval se na mne, ale někam stranou, a já jsem nemohl odtrhnout oči od jeho rukou. Prsty se mu křečovitě svíraly jako ptačí spáry, jako by se byl snažil vymačkat neviditelný citron. Avšak mně se náhle naskytl úplně jiný pohled, možná ani ne pohled, snad obraz, pokud se vůbec člověku mohou naskytovat obrazy. Před očima jsem viděl jenom zamýšleného Rimase kousajícího se do rtů, ale kterýsi můj vnitřní obyvatel ukrytý velmi hluboko, na samém dně okované krabičky, viděl děsivý obraz, a snad ho sám namaloval: Rimas Vizbara, který se proměnil v boschovského napůl ptáka, napůl člověka, s potěšením svíral krk zelenooké ženy (tehdy jsem ještě nevěděl, že je zelenooká), svíral stále silněji a silněji, a v jeho tváři se vznášel krutý úsměv. Ten obraz se mihl v mé mysli velmi krátce a já jsem opět viděl jen Rimasovy dravé prsty, oči vytrvale odvracel stranou. Avšak přece jen se na mě musel aspoň krátce podívat, nemohl se tajně vytratit, naše pohledy se setkaly a vyrazilo mi to dech, protože jsem spatřil oči živého Abadony, Abadony, který si na okamžik sundal černé brýle, Rimasovy bezbarvé oči, které se okamžitě zase zahalily závojem lhostejnosti. V tom okamžiku jsem ho téměř pochopil a viděl jsem, že ví, že jsem ho téměř pochopil.

To vše skutečně trvalo okamžik. Rimas náhle poskočil, zapínal si kožené sako a vyšel na chodbu. Zasunul jsem zástrčku dveří, chvíli jsem stál se zavřenýma očima, a potom jsem se postavil k zrcadlu. Musel jsem si pohlédnout do tváře. Musel jsem vidět, který z mých obličejů se v zrcadle ukáže. Měl jsem poněkud obavy, ale nic zvláštního jsem nespapřil. Obličej jsem měl trošičku zažloutlý, maličko pokrivený, avšak poměrně klidný. Obličej člověka probuzeného ze spánku.

Mí vnitřní obyvatelé opět zamotali průběh vyprávění. Některý odlétl do nebývalých prostorů, pocítil temné prvotní chvění, když rozpoznal oči Abadony. Některá z mých *ego* se seskupila do tajné frakce, jejímž cílem je vystopovat nejtajnější analogie, nejpodivnější vztahy. Každá věc v jejich vědomí obrůstá spoustou obrazů, myšlenek a metafor, jako když kámen v moři obrostne slizkým okřehkem a řasami. Vytrhnou člověka z běžného světa a násilím ho nastrkají do jiného prostoru, ve kterém se dýchají obrazy a pije se to prvotní chvění. Zdá se, že to ani jinak nemůže být. Svět je svět, a krasohled je krasohled, mezi třemi zrcadly nikdy nerozkvete živá květina, střepey barevného skla nikdy nezavoní medem.

Avšak ostatní vnitřní obyvatelé o Abadonovi nechtějí ani slyšet, přesněji nesouhlasí, že když jsem spatřil Rimasův divný pohled, vybavil jsem si Abadonovy oči. Měl jsem si vybavit oči jiného člověka. Mně se tehdy zjevil právě ten pohled. Skutečně právě ten.

Měl jsem, prostě jsem se měl zamyslet, že je Rimas někdy nekonečně podobný svému otci. Viděl jsem ho sotva několikrát, oni se s Rimasovou matkou rozvedli, když mu byli tři nebo čtyři. Rodič navštěvoval syna párkrát za rok. Míval na sobě snad svůj nejlepší oblek, býval svým způsobem důstojný, mluvil vážně a zdrženlivě. Avšak jeho pečlivě skrývanou povahu stejně prozrazovaly jakési neurčité signály, které jinak nebyly téměř patrné.

Vincas Požarskas v devětačtyřicátém rozsekal sekerou předsedu kolchozu a až za čtrnáct jar se tak tak dostal mezi amnestované. Tuto část historie Rimasovy rodiny halilo tajemné mlčení. Rimas pouze jedinkrát, pěkně ožralý, znenadání promluvil a řekl, že se ta nešťastná událost netýkala ani politiky, ani nové vlády, ale... Bohužel, Rimas umrl, aniž by rozhrnul oponu. Časy nebyly pro Vincase Požarskase příznivé. Vyšetřovatelé a soudci, samozřejmě, nezapochybovali o důvodech k vraždě, nehledali polehčující okolnosti a, myslím, že snadno připsali Rimasovu otci styky s lesními bratry a vůbec všechno, co potřebovali. Avšak zastřelení se nějak vyhnul, dostal pětadvacet, a i Rimasovi se neobyčejně zadařilo: tehdy už bydlel ve městě a jmenoval se Vizbara. Jeho matka jako by vycítila události číhající na Vincase Požarskase. Rimasovi se vždycky dařilo. Dokonce jsem se otřásl při pomyslení, jaký mohl být osud Rimase Požarskase. A Rimasovi Vizbarovi se nanejvíš přihodilo, že za zády uslyšel slůvko „parchant“.

Svého otce přijímal Rimas jako hosta velmi mile. Nemohl jsem pochopit, proč je vůči Vincasovi Požarskasovi tak vlídný. Občas jsem usoudil, že, tak či tak, je mu Požarskas otcem (Rimasova matka byla tehdy už mrtvá), a někdy... Řekl bych, že oni dva měli něco společného. Některá stejná gesta, zvyk bleskově úkosem sjet člověka pohledem, nepříjemný sklon se při rozhovoru druhému nedívat do očí... Vyjmenovávám nejvíce patrné podobnosti, i když ty mě naopak neděsily. Poutaly je mnohem hlubší vztahy, ale ty jsem neuměl popsat.

Vincas Požarskas ve mně zanechal tíživý dojem. Nezřídka před usnutím spatřuji jeho hranatý obličej s vystouplými lícními kostmi a zachmuřené oči, které hledí zpod zarostlého černého obočí. V uších mi i teď čas od času zazní jeho drsný hlas, a kdysi jsem ho slýchal ještě hojněji, nejčastěji když promluvil Rimas. Stačilo zavřít oči a mohl jsem si myslet, že mluví Vincas Požarskas. Ten chraplavý hlas procházel úplně skrz mne. Když jsem seděl s Vincasem Požarskasem, obvykle jsem se bál, celou dobu jsem se bál.

Byl velmi nemluvný a o sobě nevyprávěl vůbec nic. Pouze jedinkrát, jako by odpovídal na mou němou otázku, na mou pochybnost, a zničil tak poslední nesmělou naději, zničeho nic řekl: „No, oddělal jsem toho Žeiménase, oddělal...“

Ta slova byla hrozivě krásná. Ohromně klidný výrok, který mu omylem vyklouzl, mnou otřásl, ačkoliv současně vyvolal pocit strašlivé krásy. Cítil jsem se před tím širokoplecím člověkem zcela bezmocný, bál jsem se ho, i když některé z mých *ego* vůči němu pociťovalo úctu, dokonce se jím kochalo. Možná že se tomu vnitřnímu obyvateli stýskalo po starých časech (pokud takové

vůbec byly), když se vše rozhodovalo mečem, možná skrytě záviděl některému mému prapradědečkovi hrdložezovi. Avšak tento obyvatel byl jediný. Jinak v přítomnosti Vincase Požarskase můj vnitřní svět pozbýval smyslu. My dva bychom se bývali nemohli domluvit. On by nerozuměl mým slovům, mé myšlenky by pro něj nic neznamenaly. Když jsem se na něj díval, cítil jsem klouby svazující, téměř metafyzický strach. Otřásl jsem se, když do sebe naráz hodil skleničku vodky a zablýskl zachmuřenýma očima. Cítil jsem, že my dva žijeme, a vždycky budeme žít, v odlišných světech. Nebyl takový jako jiní: oni byli jaksi běžní, „normální“, věděl jsem, jak přemýšlejí, mohl jsem jim předat své myšlenky, předvídal jsem, co mohou provést a co nikdy nedokážou. Vincase Požarskase toto harmonické schéma nezahrnovalo. Byl nepoznatelný jako obrovský kus skály, který se na vás může kdykoliv zřítit. Byl jsem před ním bezmocný, úplně bezmocný. Nemohl jsem mu porozumět, nevěděl jsem, z které strany očekávat útok – snad ze všech současně? Někdy se zdálo, že bych mohl projít skrz něj aniž bychom se dotkli, jako bychom existovali v odlišném prostoru.

Když jsem uviděl Rimasovy blýskající oči, měl jsem poznat ten pohled (ne, ne Abadonův, Vincase Požarskase), který přilétal z druhé strany oné slepé zdi, jež stěží zadržovala nesrozumitelné impulzy a živly; možná jsem ten pohled, nutící všechny vnitřní obyvatele se přihrát a jen jednoho jediného se radovat, poznal.

Tu noc se mi zdál krásný sen. Zřejmě není možné přesně povyprávět, co jsem tehdy viděl, slyšel, myslel si. Sen se nejpodivnějším způsobem slil s realitou, pronikl do ní, připadá mi, že v ní dokonce sem tam něco poopravil, pozměnil. Ať tak či tak, čím dál víc se mi zdá důležitý. Někdy mi připadá, že se mi nezdál jen jednou, neboť si vše pamatuji velice jasně.

Zpočátku byl labyrint. Ten labyrint byl v Rimasově moci, nebo byl sám Rimas, nebo já, nebo spíš moje (nebo Rimasova) nepatrná část, i když obsáhl celý svět; jeho chodby se neklikatily jen prostorem, byl to i labyrint zvuku, pachů, chutí, labyrint času; procházel jsem jeho spleťmi chodbami a (pokud je možné si to představit) slyšel jsem chodbami, a číchal jsem chodbami. Nebyl jsem ztracený, nehledal jsem východ, neboť jsem nemohl nikam vyjít, labyrint obsahoval vše.

Současně ten labyrint byly schody, nekonečně široké schody, kterými jsem se spouštěl dolů, vystupoval jsem nahoru, točil jsem se po spirále, všechno jsem dělal ve stejnou dobu, nebo spíš v těch chodbách času, ve kterých nebylo ani „současně“, ani „před“, ani „potom“. Byl jsem velmi starý, zrovna jsem uviděl odraz své tváře v prameni: vráscitá pokožka, šedý vous a bezbarvé oči. Velmi podobný na jednoho známého člověka, jen jsem si na něj vůbec nemohl vzpomenout. On sám stál na úpatí hory (já jsem se jím pustil dolů, labyrint byl pryč) a po kolena zabředlý v máku ho nemilosrdně sekal dlouhou plochou holí; pracoval v dáli, neviděl jsem dobře, avšak pochopil jsem, že to je tentýž člověk nebo já jsem tentýž. On byl já nebo já jsem byl on. Mával jsem holí bez

nejmenšího uspokojení, vykonával jsem nudnou a těžkou práci, červené květy létaly do všech stran ve velikých kupách, byly to gejzíry krve; celé makové pole se bolestivě zavlnilo po každém úderu, ale ten člověk se lhostejně hnul ve své práci dál. Měl jsem zastavit toto nesmyslné ničení, stál jsem na úpatí hory a díval jsem se na desetiletého Rimase schovaného za keříkem, hrajícího na foukací harmoniku neslyšitelnou melodií – celá tato scéna byla beze zvuku –, která se měnila v čáry a barvy, malovala na horizontu obrovskou tvář starce, moji tvář, tvář labyrint. Rimas hořel jasně modrým plamenem, přímo před očima se rozpouštěl, jeho hubená ramena se krčila, když uviděl můj varující pohled; rozhlédl jsem se, sekáč máku už zmizel, zbyla jen odhozená hůl, kterou jsem vzal, ačkoliv jsem nechtěl pokračovat v jeho práci. Ze všech sil jsem tloukl útlá stébla, která odletovala zanými zády a pletla se pod nohy. Srdce tížila hrozná nevolnost, protože Rimas kráčel přes makové pole a už dohořival, chvílemi se otáčel, i když z něj už zbyly jen oči, které hleděly z plamene. Oddychl jsem si a natáhl ruku, že očistím z hole krev, avšak ona byla čist'ounká, leskla se, jen na samém konci se chvěl křehký okvětní lístek, který se tam přilepil; vzduch kolem Rimasových očí hořel oslnivě modrým ohněm, ohnivé jazyky oživovaly stále nové části jeho těla, pomalu se zase zrodil v ohnivé kouli; pustil jsem se s kopce, i když jsem stoupal stále výš ve snaze přispěchat k tváři starce, která visela nade mnou, právě se rozpustila a mizela v prázdnotě; nemohl jsem se otočit, neboť jsem věděl, že makové pole nemilosrdně šlehá šedovousého muže ohebnými proutky stonků, já jsem byl on, moje záda se zalila jasnou krví máku, cítil jsem hroznou bolest, která se šířila a pohlcovala čas, i zvuky, i pachy. Ale u srdce bylo lehké, celého mne pronikla nepopsatelná čistota, neboť jsem ve vodě pramene uviděl Rimasovu tvář, nebo svoji tvář, nebo starcovu tvář, která právě zmizela v oblacích, do nichž vedly schody valící se přímo dolů. Točily se ve spirále a vracely se stále do téhož místa, do téhož času, téže vůně, téže chutě, vracely se na konec, který byl i začátkem, protože na konci byl opět labyrint.

Co chci povyprávět? Příběh nebo samotného Rimase Vizbaru? Pokud jen příběh, je třeba odehnat pochybnosti a co nejpřesněji vyložit fakta, vykreslit co nejkrásnější obrazy. Je třeba se soustředit a povyprávět vše popořadě. Avšak, sotva jsem se zkusil zamyslet, pochopil jsem, že takhle to nepůjde, protože nejsou žádné „obrazy“, není žádné „pořadí“. Je Rimas Vizbara, série jeho vášnivých monologů, je Jablečný Petrásek s koženou čepicí, je zrcadlo, které odráží mé Já. Zrcadlo je hrozný nástroj. Ukazuje člověku jeho vlastní *ego* z odstupem. Může být něco horšího? Spatřit své Já tak, jak vidíte jiného člověka, proměnit Já na Ty... Zrcadlo a pohlavní akt jsou stejně škodlivé, protože zvyšují počet lidí, jak nás učí Borges ústy hereziarchy Uqbara. Všechna zrcadla je třeba odřezat Occamovou břitvou. Lidé, pokud se nedokážete zříci pohlavního aktu, aspoň se nedívejte do zrcadel! Zase cituji Rimase Vizbaru.

Moc jsem si přál zůstat nezúčastněným pozorovatelem. Konec konců, vždyť to byla Rimasova věc, jeho a té ženy, a já jsem se do toho příběhu připlétl jen proto, že jsem měl diktafon.

Umírající ženy, svatby přízraků – to všechno na tomto světě bylo určeno pro Rimase Vizbaru. A já jsem měl zůstat nezaujatý, bohužel, připltěl jsem se do víru jako náhodný kolemjdoucí, který se nečekaně stal nejdůležitějším svědkem případu, protože on jediný ze všech kolemjdoucích měl to deštivé středeční odpoledne v kapse sirky. Tehdy jsem ještě doufal, že se mi bouře vyhne, že ani žádná bouře nebude, že se nic nestane. Vždyť se nic nedělo, i když jsem každý večer šlapal po zádech živých, trpících stvoření – po těch okřehkem potažených kamenech u kapajícího kohoutku. Přešel jsem po nich i jednoho pochmurného vlhkého podvečera, když uběhlo snad pár týdnů od těch dvou nečekaných Rimasových návštěv. Tehdy se mi opravdu jako nikdy předtím zdálo, že šlapu po zádech člověka, který upadl, on v momentě vstane – strašný, napůl zkamenělý – a vyše za mnou hrozné zaklení. Zrychlil jsem krok, vyšel jsem nahoru a spatřil usmívajícího se Rimase Vizbaru, jak sedí na posledním schodě vedle dveří mého bytu. Zvolna se postavil, pomalu se kymácel tam a zpátky, a zabrbal pokrivenými rty:

– Chápeš, dějí se moc divné věci. Už se ti někdy zdálo o tobě samotném? Zamotáš se do samotného víru událostí, vyvádíš kdoví co, ale pořád se vidíš z odstupu, chápeš? Nevíš, co si to „ty“ myslí, co cítí, proč se tak chová, můžeš jen hádat. Ale všechno děláš ty, nepochybně, ty sám. Hrůza, co?

Rimas už stál rovně, díval se mi do očí, a já jsem až tehdy pochopil, že je příšerně opilý. Střízlivě opilý – sám Rimas Vizbara nazýval takový stav jediné takto. Dokázal hodiny a hodiny s největším potěšením klasifikovat jakékoliv pocity či stavy: vkus, erotické uspokojení nebo stupeň opilosti. „Střízlivě opilý“ znamenalo, že vychlastal moře bílého kubánského rumu nebo „Bannistera“ – podle toho, co nabídl barman. Když dosáhl takového stádia, jeho intelekt se velmi podivně deformoval, ale z nějakého důvodu vůbec nezeslábl; skoro až děsila Rimasova přízračná prorocství, jakoby bez nejmenší návaznosti předhazované záhadné fráze. Patrně jsem mu i přes to velmi věřil – dokonce jsem v nich nacházel významné věci. Rimas na mě mrkl, vešel dovnitř, kdoví proč zamáčkł vystrčený jazyček zámku, a těžce zapadl do křesla, přičemž si rozepínal sako pohyby nesmrtelného Geoffreya Firmina. Pro něj samotného musela být „střízlivá opilost“ hrozná, protože tak kocovina přicházela spolu s opilostí.

– Je to opravdová noční můra, akorát se tě nezmocní ve spaní, chápeš? Stalo se ti někdy, že ses odrážel v zrcadle, které neukázalo jen obraz, ale i tvá přání, a... ? Ne, vykládám blbosti... Víš, když píšu, na nic nemyslím, tehdy neexistuju. Jen se snažím, aby byl mozek napjatý jako struna, ale nic nehrál. Jen pozorně poslouchám, a klidný hlas mi šeptá do ucha nejrůznější krásné a zajímavé věci... Ale teď se všechno obrátilo. Chápeš, všechno se zamotalo. Žádné hlasy nic nešeptají, jen ta žena mluví a mluví... Můj chytrý našeptávač se polekal a schoval, vidíš, jaké hrozné věci. A já sám se taky bojím, rozumíš, já se taky děším. Něco je špatně, něco vůbec není tak, jak by mělo být. Žádné hlasy, žádné Múzy – je to noční můra, už se začínám obávat o svou duši... Už jsem ti stokrát

říkal, že jsem zpustlík, duševní prostitutka, a ty sis myslel – je to jen Rimasova póza, předstírá, že je cynik. Ale já jsem skutečně prostitutka, jen se věnuju sakrálním nemravnostem. Posvátná věštkyně se válela po zemi svatyně s tím, kdo se namanul, ovšem věděla, že ji miluje bůh, a ne něčí smrtelné tělo... Ty tomu asi nevěříš, ale já neexistuju, opravdu neexistuju, já sám nevím, co znamená Rimas Vizbara. Proto také při psaní o ničem nepřemýšlím. Vždyť by to byla hrozná svatokrádež. Představ si, že bych v momentě sakrálního aktu začal uvažovat: teď se posunu víc doprava, a teď nadzvednu Múzin zadek, aby to bylo pohodlnější. Ne, neobracej oči, odpověz!.. A teď, co dělám teď? To není posvátný akt, to je...

Pozorně jsem se díval na Rimase cákajícího slinami a baudelaireovskými vizemi, lačně jsem pozoroval jeho tvář. Rimasovy oči byly naprosto rozumné, ani se neleskly opilým leskem, pouze vypadaly nesmírně vyčerpané. Ten večer bylo všude velmi ticho. Tak ticho, že jsem v ústech začal cítit podivné hořko. Rimasův chraptavý hlas bylo to jediné v onom tichu. Pomalu se zklidnil, začal mluvit o něco souvisleji, zanedlouho jsem si mohl představit stísněnou samotku pro odsouzence na smrt, hnědou zeď za zaprášeným oknem a dokonce kostnatý obličej zelenooké ženy. Ale nejvíc mě omráčil ten pach. Vylezl z koutů mého pokoje (nebo z pokoje pro odsouzené na smrt?) jako neviditelná mlha, zvedal se od podlahy do výše a dráždil nozdry. Možná se trochu podobal pachu vlhkého popela. Ve skutečnosti se ničemu nepodobal, ale přece je třeba o něm něco říct. Snad by bylo možné ten pach zahrát, ale na to by byly potřeba nástroje, jaké na světě nejsou. Snad by ho bylo možné namalovat, avšak na to by nestačily barvy spektra. A vhodná slova bude lepší ani nehledat – nenajdeš je ani v „Plačkách nad Finneganem“. Byl jako všeobecné pachové ticho, přesněji řečeno, samotný prvotní, sotva slyšitelný šelest, docela podobný pachu vlhkého popela. Ať to tak je, copak je důležité, jak ho nazveš. Rimas asi také ucítil ten pach: poněkud se zklidnil, vytáhl cigaretu a beze spěchu si zapálil.

– Ona mluví a mluví, chápeš? Její oči hledí chvíli na mě, chvíli na tvůj aparát. A někdy oči zavře, zřejmě chce věřit, že mluví sama pro sebe, že nikdo neslyší. A já mám sedět vedle a poslouchat, jak sype nesouvislé věty, jednotlivá slova, a někdy... Umíš si to představit, výjimečně neříká vůbec nic, jen jaksi divně pokašlává nebo houká... Snad chce sdělit nějaké zvuky, které si zapamatovala, nevím... Nebo celou hodinu vypráví o říčce, u níž strávila dětství, o zurčení, proudění, cákání vody. A náhle všechno začne cákat: střechy, i oblaka, i čas; nakonec kapky, které kanou z jejích nahých prsou, když rve šaty z rukou hloupě se usmívajícího kluka – číhal na ni u koupaliště. Potom se zase vracejí říčky, opakuje jejich názvy. Názvy nejrůznějších říček, potom jména, která jim sama vymyslela, půvabná nesmyslná slova. Potom začne vyprávět pohádku o vodě, o vodě všech vod. Zamyslel ses někdy, jak mnoho v lidském životě může znamenat voda? Poslechni, nic podobného jsem ještě neslyšel, ani jsem netušil... A potom se z vody vynořují jacísi lidé, jakési věci, jakési vztahy a pouta, jakési... Chápeš, poslouchám, dívám se na ni a je mi hrozně.

Stále hůř a hůř... Poslechni, takhle to nejde, můžu z toho přijít o rozum... To už není příběh, už to nejsou obrazy a události, je to skutečná duše, která se vtírá na stále se točící pásky a současně i do mého nitra, zabírá tam stále víc místa a vystrkuje ze mě mne samého. Začíná se mi zdát, že tím, že mi poskytuje své roky, svůj čas, odnímá mi ten můj, že ze mě vysává mízu, vitální síly. Kéž by už rychle všechno skončilo, už to nevydržím... A nejhorší je, že v pokoji nesedím já, skutečně, já ne, někdo jiný. Nemohu ho ovládat, poručit mu, to on ovládá mě... A on se na nic neohlíží, ani na morálku, ani na smrt... Ani já sám smrt nectím, nectím její obraz. Přímo odporná věc, hotovo. Pro svou nevyhnutelnou smrt se trápím právě tak, jako pro to, že jsem byl kdysi nenarozený. Tváří v tvář smrti... My všichni stojíme tváří v tvář smrti, před ní, jak je známo, neutečeš ani do Samaří... Všiml sis, že na tomto světě nejsou skutečné oběti? Každá oběť je současně tyran, a je jedno, z které strany se podíváš. Hynoucí duše bezmocně mává chapadly, ty pohyby jsou nesmyslné, nekoordinované, už je konec, ale jen jí dovol, aby se vzpamatovala, a chňapne po tobě, spoutá tě a zotročí... Ale proč tady naříkám, co? Nemůže být žádné „špatně“ a „dobře“, taková dichotomie pro nás nesmí existovat. Rytíř Múzy se řídí pravidly bušidó. Pokud už je třeba kůň, vezmi si koně... Kdo mě může soudit? Mě nebo toho druhého, sedícího v pokoji? Nás oba. Nás všechny. Kdo nás může soudit? Co jsou zač, co? Hodnotit se můžu jen já sám... Človče, rozhodně musíš vidět, jak se biju přes obličej, když se sám sobě nelíbím...

A tak dále, a podobně, stále víc ironicky, stále klidnějším hlasem. Rimas Vizbara se postupně vzpamatoval. Seděl ještě nějakou hodinu a rozhraboval popel z cigaret do všech stran. Vypadalo to, že sám pomalu doutná zahalený do hustého kotouče dýmu. Někde v jeho nitru doutnají žhavé uhlíky, které ho přeměňují na popel: nejprve se rozsypou konečky prstů a pěstěné nehty, potom první maska, odkryje nový výraz, druhá maska... Popel se snese na klopy koženého saka, ale to ho sotva zajímá, jen ho hrubě smete rukávem.

Mluvím tolik o popelu proto, že jsem si zase vzpomněl na pach vlhkého popela. Ještě se drží v pokoji, neustále sílí, připomíná, že nejsme jen my dva, že někde daleko, ve stísněné místnosti, leží zelenooká žena. Viděl jsem Rimasovy oči a dobře jsem pochopil, že si také myslí totéž. Možná proto se při odchodu otočil a tiše řekl ukázav své zcela zdravé zuby: „Z ničeho nevznikne nic. Když něco chceme vytvořit, je třeba i něco zahubit.“

Když Rimas zabouchl dveře, rychle jsem přistoupil k oknu, chtěl jsem vidět, jak bude kráčet po mokřích kamenech u kohoutku. Jenže on zmizel ve tmě, spatřil jsem jeho záda až uprostřed dvora. Rimas se, ozářený neživým měsíčním světlem luceren, nepřiliš pevným krokem odvěkl mezi vrata a dva uschlé stromky se za ním natahovaly jako kostnaté, z podzemí se deroucí ruce.

Když jsem zůstal sám, trochu jsem se uklidnil. Dokonce pach vlhkého popela zeslábl, zůstal sotva znatelný. Snažil jsem se smýšlet o Rimasovi dobře. Vždyť ten doutnající (a ve snu dokonce plápolající) člověk, který zrovna seděl naproti mě, na druhé straně stolu, o cosi usiloval. Jeho

vytrvalé úsilí bylo zřetelné pod ornamenty slov, pod stále se vinoucí oponou vět. Vždyť ta žena mohla zemřít tiše, jako tisíce jiných, všichni by byli prošli kolem a ničeho by si nevšimli. Avšak na scénu vystoupil Rimas Vizbara, planoucí snový chlapec, odhodlaný skočit do nekonečna; netoužil doletět dál než ostatní, překonat rekordy, ale byl prostě takový – odhodlaný skočit do nekonečna. Možná jsem si pomyslel (možná zrovna ten večer jsem si pomyslel), že bych měl být Rimasovi vděčný. Vždyť on provádí věci, kterými se já neodvážuji (ano, neodvážuji!) zabývat, zaplétá se do příběhů, které mne děsí, zaplétá se beze strachu, že shoří. Vždyť on se nebál dát volnost tomu vnitřnímu obyvateli, kterého jsem já důkladně střežil, držel pod zámkem, aby nenapáchal nenapravitelné škody.

Skutečně jsem se snažil smýšlet o Rimasovi dobře, měl jsem podivně povznesenou náladu, ale jakýsi obraz mi nedopřával klidu, jakási vzpomínka, která mi uvízla v podvědomí a za žádnou cenu nechtěla vyplavat na povrch. Dlouho jsem seděl a čekal, než se ten obraz objeví, ale stejně mne zastihl náhodou. Náhle jsem uviděl Rimasova otce, jeho chmurný vrásčitý obličej, rozšklebené rty a křivé zažloutlé zuby. Vzpomínám si, že jsem si vůbec nemohl uvědomit, jestli opravdu vidím křivé žluté zuby v té vzpomínce, nebo si je představuji zvlášť. A potom Vincas Požarskas opravdu ukázal svoje špičáky – jeho rty se neochotně pohnuly a vypouštěly z klece slova: „No, oddělal jsem toho Žeiménase.“

Tehdy nám bylo patnáct nebo šestnáct. V Rimasových očích jsem ještě nevidal lesk, který při rozhovoru skličoval jeho partnery, jeho duhovky byly jasné, ačkoliv jsem nikdy nepřišel na to, jakou mají barvu. Snad modrou, šedou nebo zelenou, odstíny se slévaly a halily jeden druhý v soustředných kružnicích. Zjevně byly stále stejné, avšak mně se zdávalo, že si vyměňují místo – jeden se stáhne, druhý se zvětší. Někdy jsem v jeho očích s údivem objevil žlutavou nebo nahnědlou barvu. Rimasovy oči byly mnohovrstevné, pokaždé jiné – jako roční období nebo jeho vlastní nálada. Nebo alespoň tak si vše pamatuji.

Odpočívali jsme u moře. Voda byla ve dne v noci teplá a plná medúz. Při plavání se lepily na břicho, na nohy, žahaly, jako by nás chtěly vyhnat zpět na břeh. Se zavřenýma očima se zdálo, že jdete nazí přes vlhkou prvotní houštinu a hladí vás tajemné slizké rostliny, které se jednou možná promění v kopřivy. Nejlepší to bývalo v noci. Povrch zálivu se rozprostíral úplně rovný, bez nejmenší vlnky. Nad horizontem visel mstivý nazelenalý měsíc. Vysával barvu moře, rozprostíral téměř až k samému břehu přízračnou matně lesklou stezku, která jako by sem vedla přímo z veršů básně.

Rimas ještě nebyl Bohem pomazaný, sepisoval první kraťoučké povídky o pavučinách, hlupácích trčících v klecích a barevných myších, které plní osamocené chalupy u lesa. Ty povídky nikdo neotiskoval, ale Rimas si to nebral k srdci a radoval se z konečně poznanych nahořklých

potěšení světa dospělých, která tehdy byla ještě zcela nová, vítaná a velmi významná. Bývalo příjemné se na něj dívat. Vysoký, velmi štíhlý, avšak s širokými rameny, mrštný jako kočka, ale výrazně zdrženlivý a pyšný – tak si ho pamatuji. Už tehdy ve mně vzbuzoval závist. Už když měl šestnáct, cítil se jako rovný mezi rovnými ve společnosti studentů poflakujících se u moře, a především, odvážně a úspěšně atakoval černoooké dívky, které s ním nezřídka zmizely na několik hodin, a mně připadlo smutně usrkávat trpké víno mezi zbylými, které se ke mně, bohužel, chovaly jako k mladšímu bratříčkovi. To léto jsem si poprvé pomyslel, že by Rimas zřejmě nemohl žít, kdyby byl jen o deset centimetrů menší: prostě by se nedokázal bavit s lidmi, kdyby se na ně nedíval shora dolů.

Studentské společnosti se rychle rozprchly, zůstali jsme sami dva poněkud romantičtí robinzonové. Opravdu jsem byl takový. Ale Rimas... Už tehdy jsem nedokázal pochopit některá jeho jednání. Po nocích jsme oba nazí plavávali v moři nebo jsme byli natažení na kamíncích bodajících do boků, občas jsme povylezli na nízké pobřežní skály. V měsíčním světle jsem si prohlížel Rimasovo tělo a, přísahám, velmi dobře jsem rozuměl těm tmavovlasým dívkám. Hodiny a hodiny jsme si vykládali o nejrůznějších věcech, někdy jsme mlčeli. Už tehdy jsme oba uměli mlčet. Asi nějakého půl kilometru od břehu z vody vyčníval osamocený kámen, často jsme se na něj dívali. Zvlášť pozoruhodně vypadal poránu, když se zvedala mlha, moře zčernalo, dokonce se trochu načechralo. Tehdy ten kámen vypadal obzvlášť významně, ještě černější než sotva viditelné vlnky, ponurý a tak pevný. Ptáci se v zálivu téměř nevyskytovali, zřejmě se zde nemnožily ryby, ale když bylo takové mlhavé ráno, přiletěl jeden nebo víc a usadil se na tom temném pahorku. Víčka se nám spánkem zalepovala, ale my dva jsme kdovíproč ani nepomysleli na to jít domů, zírali jsme na moře, dokud se nám před očima nedělaly mžitky a bílí ptáci se nerozpustili v bílé mlze. Tehdy jsem poprvé spatřil ten divný pohled Rimase Vizbary. Seděli jsme na kamenech, chvěli jsme se raním chladem, o něčem jsme mluvili, dořekl jsem své a zmlkl, ale Rimas nereagoval. Obrátil jsem se k němu a uviděl jsem jeho oči jasně viditelné i ve tmě. Hleděl do jakési jiné dálky. Byl jsem ohromen, nemohl jsem pochopit, kam hledí jeho lačné, strnulé oči. Tak může člověk hledět pouze do minulosti, ale vždyť v té době Rimas ještě neměl žádnou minulost. Díval se kamsi jinam, nyní už jsem si na takový jeho pohled zvykl, ale tehdy byl nový a nečekaný.

A Rimas se náhle vzpamatoval a navrhl, abychom si zaplavali. V takovou dobu jsme se nekoupávali, ale okamžitě jsem souhlasil, možná pod vlivem jeho šíleného, teskného pohledu. Padli jsme do vody, která byla jistě chladnější než provlhlý vzduch, a pomalu jsme odplavali kupředu. Rimas plaval napřed, slyšel jsem jeho přerušované dýchání, které mne také udivilo. Ještě nemohl být zadýchaný, sotva jsme začali plavat. Neustále zrychloval tempo a já jsem se snažil nezůstat pozadu. Uplavali jsme dobrých sto metrů, potom dvakrát tolik, mlha stále houstla, ačkoliv jsem ještě dohlédl ke skalám na břehu a k nakloněnému kameni v dálce. Byl čas obrátit se nazpátek. Zdaleka

jsme nebyli výborní plavci, když jsme se ponořili do vln na pět sedm minut, na břeh jsme vždy vylezli pěkně vyčerpaní. Ani Rimas neskrýval nedostatek sil, padl vždy na záda a dlouhé ruce se štíhlými prsty rozhodil široko do stran. Avšak tehdy udatně postupoval kupředu, už nezrychloval rytmus temp, ale bez oddechu se hnal kupředu. A já?.. Já jsem se snažil nezůstat pozadu.

Únava nás jako vždy zastihla ze zálohy. Najednou se zdálo, že se voda ochladila. Svaly začaly tuhnout, obzvláště trnula ramena a stehna. Svádělo to alespoň se otočit na záda, aspoň minutku se nechat nadnášet a vydechovat vzhůru zhluboka nasátý vzduch a vodní tříšť. Avšak Rimas vytrvale zabíral. Jeho funění už jasně prozrazovalo únavu, ale on udatně plaval vepředu. Nedokázal bych ho dostihnout, tím spíš předhonit. Snažil jsem se jen nezůstat pozadu. No, a samozřejmě jsem nezavolal, nenavrhl jsem, abychom si odpočali. Plahočil jsem se dopředu a cítil, jak je pokaždé těžší zvednout obličej nad vodu. Bylo to bláznovství, ale vždyť jsem se nemohl vzdát první.

Nikdy nevíte, kdy se tohle přihodí. Ucítíl jsem, že se levá noha nenatahuje, zuřivě jsem zamával rukama a v tu ránu jsem se nalokal vody. Křeč nebyla silná, noha se jakž takž – i když ne úplně – natáhla, ale rozžhavené kleště svíraly mé stehno stále silněji. Ustal jsem v plavání a snažil jsem se velmi klidně dýchat. Nadechoval jsem se rytmicky a zhluboka, jako bych se procházel po lese. Tak soustředěně jsem sledoval svůj dech, že už jsem okolo nic neviděl. Když jsem se konečně vzpamatoval, kámen už byl nedaleko, nějakých padesát metrů. Rozhlédl jsem se do stran, a až tehdy mne celého, až po kůstky náhle skrčené nohy, zachvátil dříve číhající strach. Rimas nebyl nablízku.

Nejprve se mi chtělo křičet, ječet z plna hrdla, avšak sípání, které se mi z pusy vydralo, by nikdo neuslyšel ani na tři metry. Veškerá odvaha se mě do té doby držela jen proto, že byl nablízku Rimas. Když jsem si uvědomil, že jsem sám, přímo jsem se zděsil, a potom jsem najednou usoudil, že Rimas snad ani nebyl, že vůbec nic nebylo. Cítil jsem se jako ve snu. Pevně jsem věřil, že vše musí dobře dopadnout. Budu muset jen protrpět hrůzu, pomalu, se všemi podrobnostmi. Není možné ji zastavit ani popohnat. Ale potom všechno dobře skončí, protože díkybohu všechno na světě proběhne a skončí. Prostě jsem nevěřil, že se mohu z ničeho nic utopit. To se nemohlo stát, nemohlo a basta. Bylo by to tak hloupé a nesmyslné, že o tom ani nemělo cenu přemýšlet. Vždyť jsem zrovna ležel na kamíncích, které mne tlačily do boků, a potom... a potom půjdu domů, lehnu si do postele... Ne, ne, všechno se mohlo stát jen takto. Několikrát jsem se obrátil, vystrčil jsem obličej nad vodu, a tehdy jsem Rimase uviděl.

Byl přímo tady, na několik metrů, už pozadu. Jeho ruce zuřivě sekaly do vody, v náhle nastalém tichu jsem slyšel plesknutí každické kapky, tlumené sípání, které mi zrovna vyklouzlo z hrdla. Nyní chroptěl Rimas. Topil se, bylo mu zřejmě mnohem hůř než mně.

Nejpodivnější bylo, že už jsem se vůbec nebál. Uvědomil jsem si, že vše, co se teď děje, je rozhodnuto dopředu. Už jsem věděl, co budu dál dělat, co dál bude. Pochopil jsem nejbližší

budoucnost: už to byla minulost. Všechno, co se mělo stát, už se stalo, jen bylo třeba na to počkat.

Rimas, díky Bohu, vůbec nebyl vyděšený. Když jsem ho uchopil v podpaží, něco mumlal, ale nechytit se mě, beznadějně se snažil pádlovat sám. Ty dvě tři minuty byly strašné i nedostižně krásné. Dřeli jsme se na místě, avšak přesto jsme se pohybovali, blížili jsme se k černému ponurému kameni, který se náhle změnil v maják, ve spásu, vlastní život. Mlha stále houstla, pomalu začalo svítat. Vůbec jsem nemyslel na smrt, na spásu, všechny mé myšlenky se točily kolem vody. Cítil jsem v ústech její nechutnou slanost a přemýšlel jsem o spoustě věcí, kterých je náš život plný. Kolik toho v něm bylo kromě této slizké vody: květiny, šedé jednotvárné domy, svůdné ženy, majestátní hory a neobyčejné zrezivělé plechovky na smetištích. Kolik nevšedních chutí: trpká chuť zhořklé kávy, příjemná chuť potu sliznutého z horního rtu, chuť rozkousnutého pepře, a – ó Bože! – chuť čerstvého medu s právě utrženou okurkou. Prostě jsem nechápal, že je na tomto světě ona voda nezbytná, nechutně slaná, teplá mořská voda, která teče do úst a nosu. Ale svět se úporně, pomalu, ale nevyhnutelně v takovou vodu měnil: nejprve zmizely chutě a vůně vzpomínek, a potom i samotné vzpomínky – také se změnily ve vodu. Nebylo to pro mne ani obzvláště těžké, protože už i já sám jsem byl voda.

Poslední metry jsme už plavali oba: Rimas se očividně zcela vzpamatoval. Kámen nebyl černý, spíš šedý, kluzký, znečištěný ptáky. Těžce jsem se drápal nahoru, vlekl jsem Rimase, svalil jsem se vyčerpán a zavřel jsem oči. To ticho není možné popsat, neslyšel jsem ani svůj dech, ani tlukot srdce. Mělo trvat věčně.

Když jsem se oddělil od vody, konečně jsem zase cítil, že opravdu jsem, že je moře, že je kámen, na kterém ležíme my dva, že kdesi jsou oblaka, je měsíc nad našimi hlavami, a především jsem já, skutečně stále jsem. A najednou jsem uslyšel přidušené plesknutí. Otevřít oči pro mne bylo těžší než vylézt na nejvyšší horu světa, ale to, co jsem uviděl, se snad vyrovnalo dokonce pohledu ze střechy světa. Rimas se vznášel na hladině z druhé strany kamene a pomalu jako ve snu pohyboval rukama, plaval do dálky, jenže ne na břeh, ale na otevřené moře.

Věděl jsem, že musím okamžitě skočit a vrhnout se mu na pomoc. Pochopil jsem, že Rimas opravdu zešílel, postihl ho nervový šok. Mé myšlenky byly jasné, hlava střízlivá, ale tělo mě už neposlouchalo, vůbec už neposlouchalo. Nemohl jsem pohnout ani nejmenším svalem. Viděl jsem Rimase, jak mizí v mlze, chápal jsem, že už se nevrátí, nedokáže se vrátit, avšak nemohl jsem nic udělat. Tělo odmítalo poslechnout, poprvé a jedinkrát jsem na něj myslel jako na samostatné stvoření, které nenáleží tomu souhrnu, který jsem nazýval „já“. Mé tělo bylo svazek masa, kostí, žil, úplně oddělený ode mne. Chystal jsem se pomoci, ale ono leželo, ani se nepohlo. Plakal jsem křivdou a beznadějí, a ono odpočívalo, nehlo ani jediným svalem.

Ležel jsem na páchnoucím kameni dvě, tři, deset věčností. Už se úplně rozbřesklo. Pochopil jsem, že nikam neuteču, zůstanu tady, nevrátím se na břeh bez Rimase. Pochopil jsem i to, že se

nepochybně vrátím a budu žít dál, a to bylo nejstrašnější. Chtěl jsem, aby se mé tělo rozpustilo, zaniklo, aby zůstalo hnít na šedém kameni znečištěném ptáky a já bych mohl žít sám bez něj, bez toho svazku masa, kostí a žil.

Ještě jsem ležel a nedokázal se pohnout, když Rimas připlaval zpět. Zavěsil se na kámen a posadil se ke mně, neřekl ani slovo. Zvedl jsem k němu uslzené oči, už jsem vůbec ničemu nerozuměl. Nemohl jsem ani zvednout ruce, ohmatat ho, přesvědčit se, že je opravdu skutečný. Rimas se na mě také podíval, jeho oči nebyly v šeru vidět, ale já jsem v nich uviděl to, co jsem potřeboval. Toho časného rána poprvé ztratily barvu.

Už jsem pochopil, že Rimas skočil do vody sám, o své vůli, ale to pochopení nepomáhalo, nedokázal jsem porozumět tomu, proč, kvůli čemu to udělal. Zeptal jsem se ho, ačkoliv jsem ještě nedokázal promluvit, zeptal jsem se ho očima nebo čím ještě, zeptal jsem se ho na jedinou věc, která mě zajímala: kam, kam jsi plaval? A Rimas se ozval, odpověděl, možná také očima nebo čím, protože v opět nastalém tichu slova nebyla, odpověděl mi: tam. Naše nahá těla ležela na kameni trčícím z moře. Nějaký člověk si při pohledu ze břehu mohl jistě pomyslet, že se na černém pahorku běhlají unavení ptáci. Avšak nikdo nás neviděl a nemohl vidět: celé pobřeží halila hustá bělavá mlha.

Nyní se musím opět vrátit k tomu večeru naplněnému pachem vlhkého popela, smutného zápachu tehdy ještě nespátrých zelených očí. Rimas už byl pryč, já jsem se chystal ke spánku, ale do pokoje se nečekaně prodral ostrý zvuk. Někdo hystericky zmáčkl tlačítko zvonku a vyzváněl, jako by ohlašoval den Posledního soudu. Trochu podrážděně jsem otevřel dveře a uviděl jsem Dičiuse, Jablečného Petráska s lahví koňaku, kterou tiskl v podpaží. Ten večer mi bylo souzeno bavit se s podnapilými lidmi.

Petrásek vtrhl do pokoje bez pozdravu, sesypal se na pohovku aniž by si sundal koženou čepici, kterou nosil v kteroukoliv roční dobu, a začal nervózně setřásat popel z vyhaslé cigarety do přeplněného popelníku. Pochopil jsem, že se mohu dočkat nenadálých novinek. Čepice putovala na věšák, koňak byl otevřen a ochutnán, a host současně začal chrlit slova a stále zvedal oči ke stropu, jako by na bílém pozadí viděl druhým skrytá znamení.

No, co bych vám tak řekl o Petráskovi? Několikrát jsem přemýšlel, jak by bylo vhodné představit Petrase Dičiuse, ale všechny způsoby se mi zdály poněkud podezřelé, ba dokonce nebezpečné. Pravda, v krasohledu jsou vidět nejrůznější ornamenty, snad všechny barvy se tam hodí. Ale samozřejmě byste se podivili, prostě byste nevěřili svým očím, kdybyste najednou v krasohledu uviděli nesymetrickou arabesku. A asymetrie Petráskovy duše se odrážela dokonce v jeho tváři: jedno obočí měl výš než druhé, lícní kosti se mu vyhnaly nestejně. Hlas jednou burácí jako hrom, jednou ječí jako psík, kterému jste omylem přišlápli ocas. Ještě je třeba dodat, že Petrásek věřil na duchy. Popravdě, pochybuji, zda vůbec v něco věřil, ale mystickou terminologií

plýtvat s potěšením. Vždyť není možné říct, že matematik „věří“ v teorii kongruence nebo algebraickou topologii. Jsou to prostě jeho zajímavé hry, určitý jazyk, který zřejmě také odráží jakýsi svět. Pro Petráska bylo zajímavé hrát si s astrologií nebo kabalistikou. Pociťoval zvláštní sklon k magii. Také snad proto si vybral medicínu, tu směsici důsledné logiky a bílé magie. Co bych o něm ještě mohl povědět? Leda načrtnout charakteristický obrázek: Petrásek sedí na zemi s po turecku složenýma nohama, žvýká konečky svého husarského kníru a čte popisy nových léků; neustále mumlá „chemie, chemie“ a odplivává si na zem. Potom odmrští papíry do kouta, zádumčivě pohlédne na strop a prohlásí: „Svět je Kosmické Jablko“.

Zpočátku jsem nijak zvlášť neposlouchal. Petráskův úvod býval vždy více méně stejný. Hrozivě koulel očima, kroutil knírem a tajemným hlasem přednášel novinky: jeho rakaři vytváří v místnostech zvláštní astrální pole, zástupce každého nemocného jistým způsobem generuje – už si nepamatuji, co generuje. A tak dále. Ale hned po posledních zprávách Petrásek promluvil o Rimasovi a já jsem se vážně zaposlouchal.

– Jen si pomysli: pustil jsem ho na své oddělení, možno říct, že jsem mu vytvořil veškeré podmínky. Jiný by si zobrazil jeho horoskop, ověřil by si, jestli takový týpek nezamíchá veškerým pořádkem, a já jsem okamžitě souhlasil. Ta zelenooká to chtěla, on to chtěl, budiž. Mimochodem, všiml sis, že zelenočky mají vždy hypnotickou moc? Ne? Divné... Aha, rozumím, všemu rozumím: umírající žena, lékařská etika a podobně. Ale já na tu etiku kašlu, jestli to chceš vědět. Všechno je to nepodařená fraška. Dobře, vážím si Rimáskova talentu, vůbec mám rád všelijaké blázny. Aspoň se nechovají banálně. Napovídal mi mraky nesmyslů o Múzách, bozích a smyslu bytí. Typický schizouš. Ne, nemysli si, skutečně respektuji blázny, stojí blíž k jistým věcem. To je fakt. Ale copak jsem mohl předvídat, že se budou dít takové hrůzy, do jasnej cholery! Zařídil si na té samotce nahrávací studio. Hurá! Sedí tam celé dny a ruší mě při péči o tu smrtku. Třikrát hurá! Zkoušel jsem ho od tam zdvořile vystrnadit, a on se vykupoval žvásty o amébách, sedmikřídlých andělech a genetické epistemologii. Bezva! Ale já se nemůžu zúčastnit takového příběhu. Poslechni si to: dnes jsem uslyšel v pokoji hluk, pochopitelně tam vtrhnu. Co vidím? Ta vyzáblá příšera mu škube z rukou záznamy, a on se s ní pere. Láme jí ruce, kroutí prsty. Ano, ano, můj milý, on se s ní opravdu pere! A ta chciplina mimochodem také zápasí jako šílená kočka. Říkám mu slušně: Rimásku, damn your mother, buď odsud potáhneš, nebo nevím, co bude. Dál: tlačí mě z pokoje, představ si to, psiakrew, mě z mého pokoje! Ovládl jsem se, jen jsem za dveřmi vykouřil pět krabiček cigaret a dvakrát tolik jsem sežvýkal. A co dělá on? Položil tu kdoví co mumlající mumii do postýlky a začal si s ní povídat. Matka boska, co jsem všechno nevyslechl! Že věčný oheň, že Baudelaire, že pamiatnik nerukotvornyj, že Leonardo da, že smysl existence, a že už nevím co. On ji tam hypnotizoval, a já jsem se pokoušel si ten milý obrázek vykreslit a zuřil jsem. Představ si to: ona se sotva hýbe, v kleče se natahuje po těch páscích, Rimásek ji od sebe odstrkuje a jeho oči jsou klidné

a chladné. Všiml sis, že jsou jeho oči bezbarvé? Abys věděl, neovládl jsem se, vtrhl jsem do pokoje a vykopl jsem ho ven! Ona, víš co, leží, oči v sloup, kdoví co mumlá, a náš hrdina se pokouší to blouznění zaznamenat na pásku. Ježišmarjá! Poslechni, já nejsem ortodoxní, ale přesto musí být nějaké meze, ne? Ne, jen si zkus představit: ona natahuje ty umrlčí ruce... Co si tu budeš představovat. Ženu ho ven a on si úplně chladně strká kazety do kapes a dívá se kamsi mimo. Klidný jako bůh. Stojí si, kouká se na ni a samozřejmě přemýšlí, jak by se sem k ní zase vecpal. A ty oči! Ten belzebub by hodil na hranici vlastní matku, kdyby potřeboval pěknou epizodu pro nějakou zasranou knížku. Chápu, chápu: umění, oběti, ars longa – sám jsem se kdysi učil nazpaměť. Ale copak on je inkubus vyvržený přímo do mého pokoje? Ať si řadí někde jinde. Jen beze mne, gentlemen, beze mne! Organizuje si v mém pokoji Alef, to je samozřejmě moc pěkné, ale mí rakaři nejsou lívance s marmeládou. Nedovolím Rimáskovi, aby ji zadávil! Já...

Následovala salva termínů, ani už nevím z jakého oboru. Bohužel jsem ničemu nerozuměl. Doted' nerozeznám inkuba od sukuba. Díval jsem se na zuřícího Petráska a přemýtal jsem o tom, že se Rimas vždy vysmekne z rámce, kterým ho v duchu ohraničíte. Dičiusovo vyprávění mě neohromilo, mě už nemohlo šokovat nic, ani sám Rimas Vizbara, kterému jsem opět špatně porozuměl. Byl jako slovo, které se v dětství nesprávně naučíte, a až po třicítce si najednou všimnete, že jste celou dobu říkali „dirythamby“ a ne „dithyramby“. I když ne, spíš jako nějaké stále se schovávající slovo, „panika“, které střídavě píšete jednou s měkkým, jednou s tvrdým, nikdy nevíte, jak je to doopravdy. Jenže těch měkkých mají (nebo nemají) slova „Rimas Vizbara“ spoustu. Zdá se, že už jste je spočítali, postavili na místa, zapamatovali si je, ale Rimas se opět vysmekává a vysmekává z rukou, ukáže se zase jiný, zahalený černou aureolou vlasů a vousů.

Pil jsem a mluvil. Lačně jsem do sebe lil sklenku za sklenkou, klepal jsem popel z cigaret pod stůl a mluvil. Byl jsem stále odváznější a odváznější, protože jsem už začal mít strach. Proč se divíš, čemu se divíš, vytrvale jsem se ptal Petráska a sám jsem opakoval slova, která vyřkl Geoffrey Firmin při pohledu na nejobyčejnější drůbeží ragú. My všichni jsme hydry, opakoval jsem, požíráme nevinná stvoření – jen pro jistotu. Nech ho dělat, co chce, opakoval jsem, je to jeho hra, nevíme, jaké jsou jeho figury, ani jaká má pravidla, takže nemůžeme být soudci. Potřebuje svobodu, tak mu dej svobodu, dej mu svobodu, stejně toho supa požírajícího mrtvolu nezaženeš pryč. Nezkrotíš toho inkuba, protože tvoje magie nesahá tak daleko, jako jeho chapadla. Schovej se, uteč, pokud nechceš být jeho komplicem. Nezájímají nás ženy, které jsme nikdy dříve neviděli před očima, které nebudeme pohřbívat. Napovídal jsem děsné věci, snad že jsem naivně doufal, že láhev koňaku (Petrásek skoro nepil) bude stačit, abych si další ráno nic nepamatoval. Není pravda, že si můžeme vybrat. Za nás si vybírá náhoda. Rodíme se náhodně a náhodně umíráme. Ten večer jsem si vybral. Řekl jsem hodně divných věcí. Jsem dostatečně poctivý, abych ta slova zapřel.

Ale nakonec, nehájím se. Možná jsem měl pravdu. Kdybych byl od samého začátku něco

tužil, opravdu bych od toho Rimase ze všech sil zrazoval. Tehdy už bylo příliš pozdě.

Tehdy už bylo příliš pozdě. Přibelhala se, vlekla levou nohu, vztekle vrzla dveřmi a postavila se za mne. Báł jsem se otočit, i když jsem dobře věděl, že tam není, nemůže být, že jsem právě vyprovodil Jablečného Petráska a dopotácel jsem se ke zdi, kdovíproč se mi zachtělo na ni plivnout. Nebyla tady, nemohla být, ale já jsem se stále neotáčel, stál jsem obrácený ke stěně a na něco jsem čekal. Z jejího jako mumie vyschlého těla vanul divný pach vlhkého popela, který mě pronásledoval celý ten večer. Zkoušel jsem sám sebe přesvědčit, že v pokoji nikdo není, jen ten pach, ale ona si najednou tiše povzdechla, a potom jsem uslyšel její přerývané bolestivé dýchání. Dobře jsem věděl, že v pokoji není, že v pokoji není nikdo. Měl jsem se otočit a podívat se na utěšený stůl, křeslo odsunuté z místa a rozpraskanou zeď. Měl jsem se na ni podívat, beze strachu jí pohlédnout do očí. Měl jsem něco říct, měl jsem si vybrat. Rozuměl jsem tomu, že tady může *bud'* být, *nebo* nebýt. Ale to nepomáhalo: současně v pokoji *jak* byla, *tak* nebyla.

Dýchala hluboce, trochu sípala, občas polkla sliny. Stála za mými zády jako němá zažloutlá výčítka, šířila pach vlhkého popela, bolestně zanaříkala a znovu utichla. A snad to ticho bylo nejstrašnější. Bylo by lepší, kdyby mluvila, kdyby mi vynadala nebo si stěžovala. Ale ona zarytě mlčela. Moc dobře chápala, že vím, co by mohla říct, vím dokonce to, co by se možná nikdy povědět neodvážila. Občas se pohnula, snad si promnula suchou kůží dlaní šustící jako vysušené šupiny plaza. Měl jsem se otočit a pohlédnout přímo do jejích zelených očí, podívat se klidně a lhostejně, jak by to nepochybně udělal Rimas Vizbara. Vždyť konec konců jsem se neprovinil já, opravdu ne já, já jsem se nemohl provinit.

Měl jsem se otočit a něco jí říct. Měl jsem se otočit a podívat se, že opravdu není, protože opravdu nebyla, nemohla být (*skutečně* byla). Měl jsem se otočit a jemně pohladit její spleené umaštěné vlasy, pohladit a usmát se. Ale já jsem se vyděsil, se zrychleným dechem jsem počkal, dokud ona sama, kulhající na levou nohu, neprošla dveřmi a nezanechala za sebou pouze silný nepříjemný pach vlhkého popela.

Ještě dlouho jsem se neotáčel, díval jsem se do zdi a přemýšlel, že je třeba si rychle zacpat úplně všechny otvory, že musím zničit ten pach. Že si musím zakrýt oči a zacpat uši. Pevně zavřít pusu a ucpat nos. Přemýšlel jsem, že mám povinnost ji nevpustit, a pokud se přesto objeví, vyhnat ji, vyštvať pryč...

Vždyť ona ke mně opravdu neměla přijít, nebo ne?

Teď musím povyprávět o noci ve městě. Bylo jich hodně, úplná spousta – těch měst a nocí, ačkoliv město bylo jedno, a i noc snad byla jedna. Nakonec, copak je to tak důležité.

Možná jsem měl začít takhle: hodiny na věži odbily ještě jednu temnou a smutnou noční hodinu. Město už bylo prázdné, snad jsme v něm zbyli jen my dva. Dobře jsme slyšeli ponuré

odbíjení zvonu, seděli jsme nedaleko věže Katedrály na náměstíčku u mrazivě chladného kostela. Nás dva kryl dvojitý stín – nejen noční čern, ale i ta zeď unaveného kostela. Byli jsme docela zmrzlí, zahřívali jsme se cigaretami a koňakem z Rimasovy ploché láhve a plivali jsme tmou pronikající do úst.

Ještě jsme byli studenti a koňak byl ještě levný. Pravda, naši kolegové nejčastěji pili víno páchnoucí spáleným cukrem, ale Rimas Vizbara se vždycky snažil si koupit koňak – alespoň v ty večery, kdy jsme zůstali jen dva. Jeho láhev byla ze skla a nekazila chuť. Jeden její roh byl stářím proděravělý, každou takovou noc jsme se báli, že koňak nepozorovaně vyteče ven. Zdálo se, že bez té láhve by nebylo ani těch nocí: černoty s proděravělými rohy, prostoru kypícího pachem vlhkého prachu a hnijícího listí.

Jako vždy jsme se procházeli prázdnými uličkami starého města a vedle jako třetí člověk šla noc, která zalézala do všech koutů dvorů plných odpadků, tlačila se do průjezdů chráněných matnými lampami a pokyvovala svojí osamělou hlavou. Všechna okna už potemněla, zdálo se, že město vymřelo, že ve starých úzkých domech nikdo nebydlí, snad kromě zjevujících se starousedlíků sužovaných tajnými vinami.

Sami byste v prázdném městě nemohli vydržet. Možná bychom nemohli vydržet ani ve dvou, ale pomáhal nám koňak, teplá láhev s proděravělými rohy. Ty noční potulky vždycky organizoval Rimas. Já jsem býval pouze přívažek. Rimas Vizbara se vždycky uměl chovat tak, aby ostatní vedle něj byli jen přívažek. V té době už rozprášil první překážky, několik jeho povídek četli naši známí, a ne jen známí. Rimas měl dokonce ctitele. Pravda, většinou to byly dívky s velkými ňadry, které se snažily seznámit s živým spisovatelem, jež měl navíc postavu slibující nejrůznější rozkoše, nebo mladí muži, pro které bylo důležité jen to, že Rimas píše *jinak*. Rimas se cítil poněkud zmatený, dokonce se ztišil. Někdy si utrl červavý, hnilobou páchnoucí plod popularity – ulovil si pár děvčat se zářícíma očkama a hlučně odrachotil do nějakého doupěte, – ale další ráno jen zlostně plival a nic neříkal. A tak byl zticha. Promluvil až ve dvě nebo ve tři v noci, když seděl na vlhké lavičce. Tehdy k němu ladilo celé okolí: chlad pronikající pod šaty, blíž k srdci, a tiché šumění keřů, a příšeří skrývající jeho tvář dokonce na nejlépe osvětlených ulicích. Rimas Vizbara se velmi hodil k noci: dokonce jeho ostrý hlas ve tmě zněl úplně jinak, někdy velmi teskně, bezbarvé oči byly hlubší než tichá hvězdná čern.

Tehdy (pokud to bylo jen jednou) byl otevřenější než obvykle, protože i noc k nám byla otevřená, nic nám neskrývala – ani hvězdy, ani truchlivé ticho vymřelého města, které se ozývalo jako neslábnoucí ozvěna zvonu. Žmoulal jsem v prstech cigaretu, chvílemi jsem se otáčel a bázně pokukoval po kostele čnějícím za zády. Neviděl jsem ani jeho kříže, ani ve dne jasně zářící věže. Zdálo se, že se nahoře rozpouští, slévá se s tmou, podpírá klenbu, která halí nás dva. Seděli jsme mlčky, byl nejvyšší čas táhnout domů, jen poloplná láhev nás zadržela.

Rimas najednou vyskočil z lavičky, vrhnul se kamsi do tmy a hned se vrátil s čímsi, co držel v rukou. Rimas Vizbara skvěle viděl ve tmě. Nerozeznal jsem hned, že v rukou drží kočku. Byla to malá bílá kočička. Její drobné vyzábělé tělíčko se celé třáslo chladem a strachy, blátem zašpiněné chlupy visely tuhé a rozježené... Možná se to tak jevilo kvůli tmě, nebo byla taková prostě nálada – mně se opravdu zdálo, že ta kočička přišla rovnou od plotu v Niūronys. Zřejmě jsem se hodně snažil zaostřit, protože Rimas se najednou krátce ostře rozesmál.

– Ano, ano, ty si nevybíráš, člověče, – nesrozumitelně zamručel. – Je to Biliūnasova kočička, nebo ne? Musíme ji zastřelit.

Znovu se ostře rozesmál. Tehdy se často z ničeho nic chraplavě rozesmál, skoro rozštěkal. Zdálo se, že i já začínám vidět ve tmě: dobře jsem rozeznal Rimasovy prsty, které žmoulaly kočičí krk, její hrůzou rozježený ocas.

– Nebo ji můžeme uškrtit? – zabručel zase Rimas. – Nebo tu má zásadní význam luk? Asi ne.

Vůbec se mi ten Rimasův smích nelíbil. Vypadalo to, že najednou uvidíme zvířecí krk plný ostrých zubů. Ten smích bodal jako jehla, jen ne do těla, ale do...

– Víš, proč jsem ji ulovil? – už hlasitěji se zeptal Rimas. – Nejen proto, že je to Biliūnasova kočička. Nejen proto. Nejdůležitější je, že ona... Nejdůležitější je, že já se chovám ke světu, k realitě jako k téhle kočce. Zastřelím jí, zahubím. A vůbec ne tak, jako Biliūnas, úplně jinak... Vědomě zastřelím tuhle ubohou kočičku, abych o tom mohl napsat, chápeš?

Jako odpověď jsem zamumlal, ani si nepamatuji co. No, co může člověk zamumlat v takovém případě? Že spisovatel má povinnost šířit dobro, že umění činí lidi lepšími... Něco podobného. Rimas najednou odmrští kočku, která zavřeštěla, zpět do tmy a vyskočil z lavičky. Skoro se rozhněval, jeho chraptivý hlas zajel do tmy jako rezavý nůž do čerstvého báječně vonícího bochníku chleba.

– Poslyš, pro jednou už přestaň žvanit tyhle nesmysly! Pokud se ti při čtení chce brečet, vůbec to neznamená, že já při psaní brečím. Pokud ty ucítíš vůni květin nebo se ti zjevují andělé, nebo slyšíš polnici posledního soudu – já s tím nemám nic společného. Pokud při čtení zjihneš – užij si to, ale mé záměry jsou úplně jiné. Mě nejde o to, nacpat ti do pusy bonbón, jde mi o... to, o co jde jen mně, chápeš? Ty bys vůbec nemusel existovat, mně je to jedno. Můžeš žvanit o dobru, jestli se ti to tak líbí, ale mě nech na pokoji. Pokud se mi bude chtít popsat vůni květin, a aby se to povedlo, bude zapotřebí ukopat kočku, ukopu kočku. První hodím kamenem...

– A pokud se ti bude chtít cítit se vrahem?

– Ne, – uklidnil se, téměř splaskl. – Ne, protože pak mě pošlou do lágru.

– Odpusť, – zamumlal jsem. – Odpusť, nepomyslel jsem...

– To nic, – řekl a vysrkl obrovský hlt z láhve. – To nic, i když jsi se trefil, aniž bys tomu sám

rozuměl... Já totiž velmi často přemýšlím, že si nemůžu svobodně vybrat, úplně vybrat... Ne, opravdu, jen se zamysli, proč bych si měl myslet, že se liším od všech těch... měkkýšů? Proto, že zeď mé ohrady je o něco dál, že moje ohrada zabírá široké údolí, které je nesrovnatelné s jejich výběhem? Proto, že v mé ohradě je možné se prudčeji rozběhnout, že se k plotu nedostaneš tak rychle?.. Vždyť zeď přesto existuje. A to je nejhroznější: že zeď přesto existuje...

Znovu se ostře rozesmál, skoro zaštekál. Tentokrát jsem už vysrkl nemalý doušek.

Moc

bych si přál povyprávět, co jsem tehdy pocítil, ale kdoví jestli to budu umět. Najednou jsem se Rimase zděsil. A nejen jeho: postupně jsem se stále víc začínal bát tmy, která mě halila, a ve které bylo Rimasovi Vizbarovi příjemně; i ponurého kostela podpírajícího černou nebeskou kupoli; i nebezpečného šumění keřů; i vlhkého pachu hniajícího listí. Ale nejvíc jsem se bál Rimase, který v tom okamžiku už nebyl Rimas, už nebyl jen Rimas, v mých očích se proměnil ve sraženinu černoty tmavší než tma s blýskavými bezbarvými očima bez zornic.

Takový strach přichází pouze ve snu, když náhle pochopíte, že váš společník, šedivý pomocník bez tváře, je ve skutečnosti váš tajný nepřítel, posel Sekty slepých, který neobyčejně chytře předstírá, že je přítel a pomocník. Možná ještě není pozdě, snad je ještě možné se spasit – vždyť on ještě netuší, že jste všechno prohlédli. Jenže každické zachvění rtů, poryv větru, dokonce neustále se měnící, stále žlutnoucí země vám říká, že jste se vzpamatovali příliš pozdě, že past už je nastražena, sítě zavěšeny, únik už se nezdaří.

Zřejmě bych se byl vzpamatoval až za dlouho, ale zachránil mě automobil, který přiburácel zpozarohu. Jeho reflektory krátce osvětlily Rimasovu štíhlou a pevnou postavu. S rukama zastrčenými v kapsách a hlavou svěšenou se rýpal špičkou boty v kamíncích na cestě. Naprosto bezpečně rýpal ze země kamínky.

Vypadá to, že jsme ještě o něčem mluvili. Vzpomínám si jen, že jsem té noci uviděl padající hvězdu. Načrtla stříbrný zářez zprava doleva, zamrkala, skoro uhasla, znovu jasně zazářila a nakonec zmizela navždy.

Padla na třetí část řek a na prameny vod. A množství lidí z těch vod zemřelo, neboť byly otráveny.

Viděl jsem ji skutečně?

Byla doba, kdy Rimas rád opakoval přibližně tuto myšlenku:

Téměř všichni lidé mají nouzové východisko, svébytný pojistný ventil, který jim nedovolí explodovat. Vždy si mohou vybrat, něco změnit – boty, pracoviště, manželku nebo cíl života. Nouzové východisko nemají pouze ti, kdo zažili zjevení: blázni a básníci.

Sám Rimas mi často připomínal defektní dítě bez jakéhokoliv pudu sebezáchovy. Dítě, které

si vezme pilu a začne si lhostejně řezat ruku. Krev se valí proudem, zahřátá kost začíná smrdět a dítě si lhostejně řeže a řeže, řeže a řeže...

Zřejmě nejinak se cítí člověk, který se rozhodl pozorovat povodeň z pahorku, ale nepomyslel na to, jak vysoko může voda vystoupat. Přibližně týden uplynul úplně v klidu. Jen mi velmi scházel diktafon. Neměl jsem s kým si popovídat, moji vnitřní obyvatelé se schoulili, uzavřeli se do sebe. Ani o ničem nepřemýšleli, v mé hlavě bylo prázdno jako na vrcholku hor: kolem snůh, led, rádí vítr, a údolí na úpatí pokrývá šedivá mlha. Dva večery po sobě jsem se beznadějně opil sám a zavařil jsem si takovou kocovinu, jaká mě potrápí jen jednou dvakrát za rok. Seděl jsem v pokoji se zavřenými dveřmi, okny a beznadějně jsem zápasil s chutí opít se třetí den v řadě. Samozřejmě jsem měl chuť jen na jednu skleničku, bohužel jsem příliš dobře věděl, co bude potom. Píchal mě na hrudi, těžko jsem dýchal, v koutech pokoje něco šelestilo. Sem tam se mi zdálo, že na dvoře slyším známé hlasy. Pokoj už halilo šero, snažil jsem se neotáčet se do rohů, aby se v nich nezačaly objevovat podivné kontury, abych nemusel brejlit do přítmi, abych se přesvědčil, že tam nic není a být nemůže. Nakonec jsem to nevydržel, rozsvítil jsem světlo, přestože jsem věděl, že mě z něj beznadějně rozbolí hlava.

Má muka dosáhla vrcholu, když na dveře zazvonil Jablečný Petrásek. Nejprve jsem uviděl koženou čepici visící mezi dveřmi, vypadalo to, že ke mně přišla jen sama a chce oznámit třeskutou novinu. Až po jedné dvou vteřinách jsem spatřil zachmuřený soustředěný obličej, a potom i Dičiusovu krátkou postavu. Prsty na ruku měl křečovitě zatáaté, jako by z posledních sil krotil nějakou špatnou touhu. Petrásek se snažil nedívat se mi do očí, jen párkrát se mi úkosem podíval na rty, jako kdyby pro něj mé rty byly velmi důležité. Zúžené panenky vyjadřovaly jen nepřekonatelné zhnusení, jako voják, kterému předpisy příkazují vykonat hanebnou službu, ale nemůže se přinutit k úsměvu. Ani nešel dovnitř, přes práh natáhl rozmazanou zelenou obálku a chraplavě odraportoval:

– Její dopis. Předáš ho géniovi. Myslím, že potom, co udělal, se ani *on* neodváží ukázat.

Možná přijdeš na to, o čem si s ním popovídat.

Jablečný Petrásek neslyšně sešel po schodech (zdálo se mi, že sklouzl jako anděl hněvu). Dveře se pomalu zavřely samy, zůstal jsem stát s dopisem v ruce. Cítil jsem, jak můj obličej pomalu bledne. Zelená obálka páčila, nevydržel jsem to a povolil jsem prsty, tiše dopadla na zem. Jablečný Petrásek se na mě díval jako na spolupachatele zločinu, nepoctivého spiklence, aniž by tušil, že jsem byl stupínek, na který si Rimas Vizbara vylezl. A já jsem se ani nemohl ospravedlnit. Všichni mě považovali za zločince. Úplně nevinný, poctivý člověk byl považován za zločince. Už jsem opravdu měl příležitost vypít si skleničku, a ne jednu. Ale přívál sebelítosti náhle přešel, náhodou jsem pohledem zavadil o zrcadlo v chodbě a zkameněl jsem. Bezbarvýma očima na mě mrzutě hleděl zažloutlý obličej hrozného vzezření. Nejhorší bylo, že jeho zuby byly vyhnílé. A já jsem byl

jeho bezmocný odraz, který mohl jen opakovat cizí pohyby a cizí grimasy. Odraz bez zrcadla, kopie bez originálu, překlad neexistující knihy ze smyšleného jazyka.

Ten večer mi pohled do zrcadla vůbec neseďl. Neměl jsem křečovitě polykat sliny a uvažovat, proč zrovna já musím předávat dopisy skrývajícimu se Rimasovi. Neměl jsem se dívat do zrcadla, neměl jsem zbytečně zvyšovat počet lidí. Avšak já jsem se odvážně (přespráliš odvážně) díval do žlutavého obličejce odrazu, na pootevřené dveře jeho pokoje a zmuchlanou obálku, uvažoval jsem, co najde ve svém pokoji, když strčí do stále se tiše otevírajících dveří. Dobře jsem viděl všechny detaily, dokonce švába, který vylezl zpod tapety, nechutně pohazoval vousy a plazil se po podlaze na chodbě. On, ten odraz, si dřep, obratně převrátil švába a slabě přimáčkl prstem. Zkřivil rty a pozoroval, jak se křečovitě svíjí, pohybuje nožkama, zkouší se zakousnout nebo umazat jeho prst. Šváb byl nazelenale hnědý, lesklý, když zmáčkl silněji, z jeho článkovitého břicha vytryskla tekutina. Už bylo možné odtáhnout ruku, šváb už nemohl nikam utéct, napůl rozmáčkнутý musel zdechnout, ale stále úporně hýbal i vousy, i nožkama – snad ještě zuřivěji. On, ten odraz, se postavil, odkopl nohou obálku a nebojácně se otočil do pokoje. Už ho nic neděsilo.

Zelenooká žena se ztrhaným obličejem ležela na jeho pohovce, hlavu měla opřenou o loket, do strany hozenou pravou nohu pokrčenou. Ošuntělý nemocniční župan se jí nerovnoměrně zřasil nad břichem. Její vpadlé tváře trochu zčervenaly, jindy šťavnaté rty, jimž se nedostávalo mízy, se pootevřely. Její zuby byly ještě krásné. Na chvíli se zastavil, pozorně jí hleděl do očí. Rukou si pohladila bok. Bylo možné spočítat všechny kůstky jejích prstů potažené bledou kůží. Viděl, co dělá, ale ani se nepohnul. A ona opatrně rozhrnula župan, v prvním okamžiku se sama zhrozila vzhledu svého břicha. Už to nebylo lidské břicho, ale rozpraskanou kůží polepená žlutavá prohlubeň, pod kterou se vinuly spleené husté chlupy. Když pohnula nohama, záhyby kůže, které se jí nahrnuly nad kolena, se zavlnily a přelily se jinam. On se stále nehýbal a ona se beze spěchu vynořila ze županu, odhalila vystouplé ramenní kosti. U klíčních kostí byla kůže napjatá, téměř průhledná, leskla se hnědavě nazelenalým leskem. On zase opatrně pohlédl dolů, na trs spleených chlupů, na dva nerovnoměrné záhyby dole na břicho, a pokročil blíž. Byl z ní cítit pot a vlhký popel, ale vše přerazil suchý pach hniloby. Opatrně se posadil na pohovku a natáhl ruku, snažil se nedýchat, protože hluboko v krku se mu usadil nechutný knedlík. A ona mu pozorně hleděla do očí, nic neříkala, nic víc nedělala. Bylo to pro něj obtížné, velice obtížné, ale musel poznat vše. Opatrně se dotkl konečky prstů jejího boku. Kůže byla suchá a drsná jako smirkový papír. Neklidně se pohnula, do nozder se mu vřinula nová vlna pachů, ale on ruku neodtáhl, přitiskl dlaň k jejímu břichu a cítil, že tam je ještě život, že krev ještě pulsuje, žíly ještě tepají, natahují žlutou záděrovanou kůží. Moc chtěl přestat, ale už to nedokázal. Musel zakusit vše, dozvědět se absolutně všechno. Už neměl právo se stáhnout.

Déle jsem se dívat nemohl. Nechtěl jsem vědět, co ještě může Rimas Vizbara udělat, co už

udělal. Dveře pokoje se zavřely samy, zakryly jeho, toho odrazu, shrbenou postavu nořící se do hlubin, ze kterých ho už nikdo nemůže vytáhnout. Pomalu jsem si dřepal a poslouchal, jak mi lupou kosti v kolenou. Šváb stále pohyboval nožkami, kaluž kalné tekutiny kolem něj se rozšířila, dotýkala se kraje obálky hosené na zem. Rychle jsem se narovnal a pootevřel jsem dveře. Pokoj byl prázdný, jen zevnitř zavanul štiplavý pach vlhkého popela.

Ze všeho nejvíc jsem si přál, aby se mi zase zdál můj starý sen, pocítit jeho zraňující krásu, uvidět Rimase Vizbaru plápolajícího jasně modrým plamenem. Možná jsem prostě chtěl utéct, protože ve snu by mi bylo lehčeji – ve snu vždy čeká probuzení. Bohužel, noci byly prázdné a černé. Dopis se tiše houpal ve středu velké pavučiny a chtěl chytit mé vnitřní obyvatele jako mouchy, musel jsem se ho co nejrychleji zbavit, předat ho Rimasovi. Těch několik dní mi připadal jako by byl tarantule – jedovatý členovec Rimas Vizbara. Vážně jsem se bál k němu jít, vypadalo to, že může pokousat i mě. Nikdo před ním nebyl chráněný. Nikdo. Vše, co se plazí v zemi, létá vzduchem nebo plave ve vodě, se mohlo dostat do jeho černých, chlupatých pracek, pokud tarantule mají pracky.

Bál jsem se jít k němu, ale ještě víc jsem se bál, že on navštíví mě. Po večerech jsem se snažil nesesdět doma, co nejvíc se točit mezi lidmi. Bohužel, dříve nebo později jsem se stejně musel vrátit na svůj dvůr, přejít po mokrých okřehkem porostlých kamenech a vyjít po vrzavých schodech. A na samém vrcholu, u mých dveří, mohl sedět Rimas Vizbara tisknoucí v dlaních špinavou třesoucí se kočičku. Možná já sám bych byl ta bílá kočička. Mohl přijít a pomstít se mi za to, že všechno, nebo téměř všechno, vím. Že jsem pronikl přespříliš hluboko do jeho nitra. Vždyť Rimas Vizbara si vždycky myslel, že pronikat hloub a hloub bez ohledu na jakékoliv zdi je jedině jeho privilegium. Bál jsem se první den, druhý, třetí, pokaždé ještě víc, vypadalo to, že ještě několik takových večerních návratů a uteču z domova, uteču z města, hnaný tím nevysvětlitelným strachem, uprchnu, ačkoliv jsem velmi dobře věděl, že schovaný v lesní houštině bych se jen ještě víc bál. Zdálo se mi, že všechny zdi, hranice, pevně sroubený řád před mýma očima mizí, hroutí se, protože Rimas Vizbara se na ně neohlíží. Hranice pro něj neexistovaly, se vzpřímenou hlavou se vrhal na zed' a najednou bylo jasné, že žádná zed' není, že všechna tabu jsou jen výmysl, fikce. A já jsem stál vedle a všechno jsem viděl. Nejdřív jsem asi cítil hrůzné okouzlení, avšak téměř okamžitě mě zachvátil strach.

Jako byste pluli na lodi, kocháte se bezbřehým mořem, srdce jímá podivná blaženost, protože si uvědomujete, že jste teď asi dopluli tam, kde jste ještě nebyli, kde ještě nikdo nebyl. Ale rozhlédnete se a najednou vidíte, že kolem už nikdo není, všichni námořníci někam zmizeli, najednou se rozhostilo úplné ticho, jen podél boků se točí pěna. Už vás to neláká plout do dálek, protože na horizontu vidíte pochmurné vlny, zuřivý, nenasitný mořský chřtán. Ještě jednou se bázlivě rozhlédnete, loď se otočí směrem k rozevřenému mořskému chřtánu, začne nebezpečně

zrychlovat, chcete volat o pomoc, už nechcete nic jiného, jen pomoc, ale víte, že se jí nedočkáte. Pláň nazelenalé vody se už nevlíní, jen děsí, ale hrozně je vám proto, že jste zůstali úplně sami, teď by vašemu osudu ulehčilo jakékoli živé stvoření, i pes, i pták, ale nejsou tu, kolem není nic. A najednou uslyšíte z podpalubí rachot, jako blázen přiskočíte k poklopu, zlámáte si nehty při jeho otvírání, a zevnitř pomalu vyleze Rimas Vizbara a v celé své výšce se před vás postaví. Ohromeně pohlédnete do jeho lhostejných očí, ucouvnete, přitisknete se k bočnímu zábradlí a bezmocně zanaříkáte, protože vidíte, že on vám nepomůže, skutečně nepomůže, čím déle se díváte do jeho bezbarvých očí, tím lépe chápete, že jste měli zůstat radši sami, že nebezpečí jen vzrostlo, že naopak není jasné, čeho je třeba se bát víc – zda chmurného mořského chřtánu, který je velmi blízko, nebo nového kapitána Rimase Vizbary, který může schválně přivolat zhoubné vlny, může vás rozdrtit, vystrčit přes palubu... který je strašnější než sto bezedných mořských chřtánů, protože může udělat cokoliv.

Úleva nečekaně přišla čtvrtý den. Se zatajeným dechem jsem vyšel po vrzajících schodech, vsunul jsem klíč do zámku a podíval jsem se nahoru, uviděl jsem pavouka, který spěšně pletl svoji síť nad horním rohem dveří. Ztuhlý jsem ho pozoroval. Tvrdě se dřel, spěchal mi zatarasit cestu domů. Chtěl mě dostat, omotat mě svými jemnými, avšak smrtícími sítěmi. Shrnul jsem sotva započatou pavučinu i s celým pavoukem stranou, vešel jsem dovnitř, postavil se před zrcadlo a podíval jsem se odrazu zpřímá do očí. Tento ubohý neurotik s přihlouplým pohledem musel zůstat tady, v zrcadle, a já jsem musel okamžitě zajít k Rimasovi, zajít sám k Rimasovi.

Čím víc jsem se blížil k jeho domu, tím víc se zpomaloval můj krok. Stále jsem se zastavoval a otíral jsem si kapesníkem obličej – zdálo se mi, že se mi na něj něco přilepilo, možná ta divná pavučina, ze které jsem vytáhl zeleného pavouka, jenž se mrštnými nožkami chytal mých prstů. Znovu jsem se vyděsil. Vyděsil jsem se, že na dvoře bude sedět Rimas se všemi svými vnitřními obyvateli, všichni současně zvednou hlavu a pohlédnou na mě množstvím lhostejných bezbarvých očí. Kterému z nich bych pak měl předat dopis, kterého bych se měl bát, nebo kterého litovat?

Blížil jsem se k domu opatrně a vyhýbal jsem se lidem. Nesměli nic vědět. Nesměli vidět pavučinu přilepenou k mému čelu. Díky Bohu, Rimas seděl úplně sám na dvoře na lavičce u dětského hřiště. Když mě uviděl, vyskočil a přešel si rukou po tváři. Nejspíš se i jemu k obličejí přilepila ta pavučina.

– Napsala dopis? – zeptal se chraplavě.

A aniž by čekal na odpověď, pomalu odkráčel směrem k domu. Vešel dovnitř, ihned se svalil do křesla, natáhl ruku gestem unaveného vladaře a vzal si obálku. Najednou jsem pochopil, že on nepochybně ví, že se tento dopis musel objevit, pochopil jsem, že i já sám už možná vím, co je v něm napsáno.

Rimas neváhal ani vteřinu. Obálku roztrhl klidně a pečlivě, na mě se nedíval a potom zabrblal:

– Sedni si, člověče!

Opřel jsem se o rožek pohovky a pochmurně jsem hádal, jestli ho teď jímá strach, a jestli ano, tak kolik úsilí je zapotřebí, pokud si chce uchovat na tváři masku chladnokrevného řezníka. Rimas Vizbara na mě pohlédl bezbarvými očima a usmál se. A najednou jsem pochopil, že se velmi mýlím. Vůbec na sobě neměl masku, a to bylo nejhorší: možná, že na sobě nikdy neměl masku. Pohled na skutečnou tvář člověka je vždy nepříjemný a hrozný, jen kvůli myšlence, že člověk může ukazovat svoji pravou tvář celou dobu...

– Divná žena... – řekl najednou Rimas. – A já jsem ještě divnější. A celý náš svět je divný, pokud, samozřejmě, vůbec existuje... A ona mi odpustí. Musí odpustit.

Zamračeně jsem se díval na Rimase, ačkoliv možná bych měl říct – díval jsem se na svůj strach, svůj strach, který náhle propukl a, kdoví proč, ani trochu mě neděsil. Vůbec jsem nemohl pochopit, čím mě mohl děsit tento unavený člověk se zlými očima. Možná poprvé v životě jsem pocítil vůči Rimasovi lítost. Skoro jsem nevěřil svým očím: seděl ohnutý, Rimas Vizbara, vždy vysoký a rovný jako harlemský panter, seděl shrbený. Jeho pohyby už vůbec nebyly půvabné. Pohyboval rukama tak, jako by v každé držel cihlu železa, podivné závaží, které si vzal z vlastní vůle, protože příliš pozdě pochopil, že odhodit to závaží se mu nikdy nepovede. Zřejmě nemluvil ke mně (copak jsem pro něj mohl být důležitý), ale k nějakému jinému svému odrazu nebo vnitřnímu obyvateli.

– Když přelezeš zed', nebudeš předstírat, že jsi stále uvnitř pevnosti. Ale já jsem se musel takto zachovat. Musel jsem to udělat, jinak bych nedokázal přejít. Pokud chceš udělat to, co je neobvyklé, pokud chceš prorazit, musíš přejít... A ona mi odpustí, ona všechno odpustí, protože je svatá... Ne hrdinka, ale svatá. Hrdinové, to jsou odvážní lidé, kteří se obětovali pro... Pro něco. Pro nějakou fikci. A svatí obětují svoji duši, své nitro. Nemají záměr, prostě obětují... Mimochodem, ona ani nebyla. Kdo ji viděl, kde je? Vždyť je svatá, a všichni svatí jsou jen truchlivý výmysl... No, kde je, kde? Ona není, nebyla a nemůže být. Jsou nahrané pásky, jsem já. To všechno je, to je reálné. Ale ona?.. – Podíval se na mě, jako by mě uviděl až teď. – Přece nemůžu napsat člověka, ne? Můžu napsat jen knihu, šedesát tisíc slov, sto tisíc slov. Takže prostě nebyla, vymyslel jsem si ji, stejně jako jsem si vymyslel všechny ostatní, ty přízraky a fantomy, kteří oživali v hlavách mně neznámých lidí. Vždyť jsou to jen slova, chápeš? Mýlí se ti naivkové, kteří si myslí, že se slova musí přiřadit k člověku. To není pravda. Slova sama rodí lidi a světy. Bezpochyby nebyla, jen jsem si tentokrát všechno vymyslel krásně jako nikdy před tím, jako nikdy před tím strašně. Ještě nikdo si nevymyslel takovou podivuhodnou zelenookou ženu, protože doteď k jejímu stvoření vůbec nebyla nalezena slova... A ona není a nebyla. Nechme mrtvé pohřbít své nebožtíky... Ona mi odpustí,

člověče, za vše mi odpustí... Musí mi odpustit, protože já jí odpouštím. Vždyť ze mě vysála skoro všechno, chápeš? Musel jsem jí odolávat, musel jsem najít sílu, abych sám nezanikl, abych nezůstal jen jejím vymyšleným fantomem. Bránil jsem svůj život, člověče...

Cítil jsem stále větší lítost, a někde velmi hluboko, na samém dně okované krabičky, znovu zaškrábala bázeň. Rimas Vizbara se hájil, veliký Rimas Vizbara ze hájil. Strašní obyvatelé Boschových obrazů ke mně obrátili uslzené oči a začali si mi stěžovat. Najednou jsem pochopil, že Rimase přesto jímá strach, velmi silný strach, tak silný, až jsem i já znovu pocítil bázeň, téměř prvotní bázeň člověka, před jehož očima bylo porušeno tabu. Tím hůř, že jsem nevěděl jaké tabu.

Rimas potřeboval pomoc, já jsem mu ji ale nemohl poskytnout, protože jsem byl na této straně hranice. Jemu už nemohl pomoci nikdo, leda zelenooká žena. Možná Rimasovi mohla pomoci tím, že by tiše zmizela, rozpustila se ve vzduchu, aniž by psala další dopisy, sama se vymazala z Rimasovy paměti. Já jsem ale nevěřil, že by se tak lehko stáhla. Ani Rimas tomu nevěřil. Nikdo by tomu nemohl uvěřit.

Copak oběť může přislíbit vrahovi, že se mu nikdy nebude zjevovat?

Ale první jsem se Rimasovi přesto zjevil já. Nevím, jak dlouho jsem to vydržel: tři dny, týden nebo měsíc. Nepamatuji si běh času, jen otázky, které se nořily ze zmatené houštiny, lesa mých myšlenek, jako prvotní zvěř, nevidaní plazi klapající obřímí hloupými čelistmi. Ty otázky existovaly samy o sobě, netrápil jsem se, nehledal jsem odpovědi, nechtěl jsem je znát. Možná, že mi tak bylo lépe.

Co udělal ten prokletý Rimas, co mohlo tak otřást Petráskem, který už viděl kde co? Proč jsem se já, klidný a spořádaný člověk, zapletl do tohoto příběhu? Proč jsem nepromluvil, na něco se nezeptal? Proč sám Rimas něco nevyprávěl? Proč se v těch dnech v zrcadle ukazoval jen můj hubený, unavený obličej a nic víc? Už jsem nechápal, kdo jsem, jaké je mé místo v tomto příběhu, co mám dělat. Ničemu jsem nerozuměl a nechtěl jsem rozumět, ale cítil jsem, že to prvotní chvění stále sílí, už brzy ráno, sotva se probudím, třese mnou jako elektrický proud, jen netřese tělem, vůbec ne tělem... Celý tento příběh už mi nepřipadal jako hra, které se účastním. Pavučina přilepená na obličej nikam nezmizela, zřejmě jsem se nakazil Rimasem Vizbarou, nakazil jsem se jako nemocí, kterou neporazí žádné léky. Cítil jsem, že mu musím pomoci, alespoň nemám právo ho nechat samotného, protože mu hrozil trest. Rimasovi opravdu hrozil trest, hrozil od samého začátku, on o něm jen nepřemýšlel. Rimas Vizbara, to defektní dítě, které si lhostejně řeže ruku, nikdy nepomyslelo, že dříve nebo později bude bezruké. Nepospíšil jsem včas, abych mu vzal pilu, ale snad jsem ještě mohl, snad jsem ještě mohl... Nevím, co jsem ještě mohl. Snad aspoň zavázat, zaškrtnout bezmocně visící pahýl, zastavit proudem valící se krev. Možná... Opravdu jsem nebyl naivní samaritán, jen jsem mu chtěl pomoci – jako člověk, který se beznadějně vrhne zachraňovat topícího,

a zapomene, že sám neumí plavat. Nemohl jsem ho nechat samotného, a proto jsem se Rimasovi zjevil první.

Když pootevřel dveře, skoro jsem byl zklamaný. Uviděl jsem přibližně to, co jsem také čekal. Rozcuchané černé vousy, zarudlé bělmo očí, rozšířené zornice a pohublý obličej. Tak vypadají nenapravitelní pijáci po mnohadenní pitce. Opravdu jsem byl zklamaný. Zřejmě jsem v hloubi duše věřil, že spatřím démonický pohled, ohnivé znamení na Rimasově čele nebo shluk zelenavých přízraků v chodbě. Rimas se kousl do rtu, aniž by se na mě podíval – zdá se mi, že se nedíval nikam, – strčil do dveří a tiše odkrácel do kuchyně.

To, co jsem uviděl v kuchyni, bohužel není možné vystihnout žádnými slovy. Standardní bělavý nábytek někam zmizel a nástěnné skříňky už jen více zdůraznily nereálnost výjevu. V levém rohu spočívalo staromódní křeslo potažené olýsalou látkou, na které sebou házeli téměř nerozeznatelní vyšívání draci. Měli barvu hnoje. Vedle křesla trčelo nějaké dřevěné stvoření, které mi připomínalo vyholenou kočku. Pokřivený kulatý stůl s kroucenými nohami vypadal neskutečně, vymyšlený – nebyl to dřevěný nábytek, ale tvor z nepříjemného snu, nepřírozeně ztuhlý, ale schopný se okamžitě pohnout. Obzvlášť nechutně vypadaly ty nohy, nemohl jsem se zbavit dojmu, že jsou měkké a slizké jako chapadla krakatice nebo výrůstek Dalího postav. Hliněný chlapec opřený o stůl k sobě tiskl hliněné děvče a něco mu šeptal do ucha hliněným hlasem. Na nemyté podlaze se válely časopisy, prázdné krabice od bonbónů a křížek se zčernalým Kristem. Vypadalo to, že se všechno právě vyhrnulo zeshora a bez jakéhokoliv řádu rozsypalo do stran. Rimas si také našel v této kunstkameře místo: seděl na podlaze v pozici lotosu a vedle stála napůl vypitá láhev suchého vína. Později, když jsem si vzpomněl na ten výjev, pochopil jsem, že nejvíc skličující dojem nezanechaly samotné věci, to hemžení bez řádu. Nejdůležitější je, že byly neživé. Byly mrtvé. Každá ležela zvlášť, osamocená, jen se svou minulostí, svým časem nahromaděným v sobě. Neměly navzájem nic společného. Nic je nespojovalo se skutečným světem. Nic je nesjednocovalo. Byly přímo tady, byly do očí, ale neexistovaly.

– Rozbil jsem dvě vázy, – postýskl si Rimas obvyklým, k nikomu se neobracejícím hlasem.

– Nikdy tě nenapadlo, že uvnitř věcí se skrývá nějaké nebo nějaká tajemství? Tajemství židle samozřejmě neodhalíš tím, že židli rozlámeš, ale pomyslel jsem si, snad samotný akt ničení...

V kuchyni nebylo nic, co by mohlo aspoň trochu pomoci, můj pohled klouzal od jednoho předmětu k druhému, nikde nenacházel oporu. Zbývalo jen dívat se na Rimase, jak sedí na podlaze mezi střepey a pomalu, jako ve zpomaleném filmu, zvedá láhev ke rtům. Ty nazelenalé střepey mi zase připomněly mořský břeh. A snad bylo možné nazelenalou kuchyňskou podlahou bez vln i někam doplavit.

– Víš, že zemřela? – Rimas se pomalu shrbil, sklonil hlavu, jako kdyby ji krk neudržel. – Poslyš, díval se na tebe někdo jako na upíra nebo kanibala? Poslyš, už jsi někdy... Ale co už... Divné

věci, jakési divné věci, všechno dohromady, všechno v jednom pytli... Víš, k čemu potřebuju tyto její věci? Musím jim porozumět. Jaký nesmysl, jaký klam, co? Porozumět! Vždyť naše „chápání“ nejsou věci, rozumíš? „Chápání“ nejsou nějaké vlastnosti, skutečné vlastnosti, které se ukrývají uvnitř věcí. Vždyť nemůžu všem poručit, aby rozbíjeli vázy, ne? Mám slova, která mají inspirovat sny ostatních, sním je já sám, jen já sám. Umiš si představit, *jak* musím snít, aby se to stalo? Chápeš, k čemu potřebuju tyhle její věci?

Rimas zvedl oči. Vyzařovaly nepochopitelnou zlobu, divoký vztek, který bohužel nemohl zakrýt beznadějí.

– Nebo jsem snad zašel příliš daleko? Vždyť ty bys to neudělal, ne? Neudělal. Ty moc dobře znáš hranice, ty znáš všechno velmi dobře. Chceš snad, abych i já věděl, kam jdu a kam až zajdu? Abych věděl, čeho jsem schopen a čeho ne? Vždyť ty bys nedokázal vymyslet takovou neobyčejnou zelenookou ženu, že? Když obejměš ženu, víš, že existuje její vůně, barva jejího hlasu... Ale pokud žena nečekaně zavrčí jako panter, přesně jako panter, a tvé prsty nahmatávají měkký jemný kožich, co potom? Co potom objímáš, ženu, nebo pantera? Jak nazveš toto stvoření? Jaké jméno mu dáš, pokud se staneš bohem?.. A nejhorší je, že bůh musí být milosrdný, ano, ano, musí být nekonečně milosrdný...

Veškerý Rimasův hněv zmizel beze stopy a on sám se scvrknul, zmenšil. Často si ho pamatují takto: zlomeného, strnulého mezi věcmi, které roztříštily prostor kuchyně – kopáče, který nemůže najít lopatu. Houpal se pomalu dopředu a zpět, jeho pusa byla pootevřená, od spodního rtu mu visela nitka lepivých slin. Rimas živořil mezi neživými věcmi v tom světě ticha, který si sám vytvořil, a ve kterém už byl nepotřebný, jako jsem byl i já, i můj diktafon, který jsem si rychle vzal v touze odtam co nejrychleji utéct. Bohužel, přece jen jsem byl velice naivní. Doufal jsem, že zachráním Rimase, ale vůbec jsem nepomyslel na to, že zabřednu do vody po kolena a jako opařený skočím zpátky na břeh. Ale vždyť jinak to ani být nemohlo. Kdo jde sám, musí i sám odejít.

Když jsem se svižným krokem vzdaloval od domu Rimase Vizbary, otočil jsem se a všiml jsem si tří mužů v průchodu. Předstírali, že se zastavili, aby si zakouřili, pozorně mě pozorovali. Velmi dobře jsem viděl jejich oči, i když byli dost daleko ode mě. Bezbarvé lhostejné oči. Ještě jsem si pomyslel: nepřipomínají nějaké obyvatele Boschova obrazu?

V té době jsem diktafon opravdu potřeboval. Musel jsme rychle zaznamenat vše, co jsem věděl. Na všechny záznamy z těch dnů se ještě pořád práší ve skříni, někdy si je poslechnu, i když je často možné zaslechnout pouze dlouhé syčení. Málokterý zůstal aspoň trochu zřetelný, všechno tlumí pískání, syčení, jen sem tam je slyšet jednotlivé jasnější fráze. Reprodukory chraptavě sípají: „strach se oddat“ nebo „metafyzika ticha“. Můžu jen hádat, co to tehdy znamenalo, ale někdy celé hodiny prosedím u chrčícího aparátu. Každý člověk se chce podívat, jak vypadá z odstupu. A já to

chci i slyšet. Ale moje zvukové zrcadlo vyhaslo, popraskalo a potáhlo se prachem. Spatřil jsem jen nejasné detaily – jedno oko, slovo, tři věty, chomáč rozčuchaných vlasů. Všechny tehdejší dohady, útržky myšlenek i nesouvislá slova pečlivě zaznamenaná bezcitným diktafonem se už ztratila, smazala, jako by nikdy ani neexistovala. Jen jediný záznam se zázračně zachoval. Poslouchám ho nejčastěji, vyvolává ve mně nejvíc vzpomínek. Mluvím já sám a při poslechu vždy žasnu, jak jsme my dva rozdílní. Tehdejší „já“ není ani takové, jaký jsem dnes, ani takové, jaké si jej – to staré – nyní představuji. I slova pronáší jinak. Ten záznam byl poslední z dlouhé série, pořízený ten den, kdy jsem potkal Rimase.

Potkal jsem ho dobře po půlroce a málem jsem prošel bez povšimnutí. Věděl jsem, že už se vzpamatoval, často jsem o něm slýchal: Rimas Vizbara veřejně pošpinil živoucího klasika, Rimas Vizbara komusi ukazoval svoji miniaturu – čtrnáct řádků, sedmdesát osm slov, zenová estetika. Mistrovské dílo! A když jsem ho potkal, prostě jsem ho nepoznal. Zastavil jsem se jen tak, ani ne proto, že bych se na poslední chvíli vzpamatoval. Podíval jsem se do tváře chodce a ani jsem si nepomyslel: někde jsem ho viděl. Nijak se nezměnil. Byl takový, jako dřív. Ladným pohybem si uhladil knír a usmál se. Předě mnou stál opravdu Rimas, ale já jsem ho nepoznal. Začal mluvit o těžce získávaném chlebu, o slovech – v nekonečných vodách plovoucích různobarevných rybách, na které není jakákoliv harpuna dostatečně ostrá. Vše se vyvíjelo standardně, rozhovor byl normální, ale Rimase jsem nepoznával. Byl to jeho obličej, jeho pohyby, jeho drsný hlas, dokonce jeho slova. Ale samotný Rimas nebyl.

Ještě něco popovídal a rychle odkráčel dál, a já jsem si vzpomněl na svůj starý sen, snad proto, že se Rimas několikrát otočil. Asi se díval na mě, i když z dálky jsem nemohl vidět jeho pohled. Bohužel, nemohl. Byl jsem a zůstal slepcem, který jen občas dokáže snít o tom, co vidoucí (a oni, jak vidět, přece jen jsou) každý okamžik spatřují před očima.

Hlas na pásce dlouho a nudně přemýtlá o pocitech, které mě zaplavily po tom setkání. Už si je nepamatuji – byla to jakási černá břechka, ve které se propletlo vše: bezesné noci, pach vlhkého popela, švábi, duševní kocovina – všechny pekelné hrůzy. Vzpomínat na takové věci je jako koupat se v naftě. Ale někdy diktafon přece jen pomáhá. Jeden krátký záznam, zřejmě pořízený když už jsem se trochu zklidnil, předává jakousi náladu.

„Zakusil jsem pocit nekonečného zklamání, které je možné snad jen při poslechu bláznivé symfonie, jejíž témata rostou a hrozivě se kymácí, usilují o věci, které se nevyplní, olizují nohy Absolutna, nutí zapochybovat, jestli se skutečně nemůžete dostat za hranici, tají se z nich dech a odnímají vůli, protože vám dochází, že se brzy dozvíte jakési tajemství, veliké tajemství; a tu, když orchestr dosáhne *fortissima* trhajícího ušní bubínky, se zadusí a vymknou rozumu, když nad rozbitým světem nechají se vznášet jen fa hoboisty, který jako by odevzdával duši – tehdy se vše náhle zklidní, ozve se nesmyslné, ladně instrumentované finále: osm taktů, které okamžitě zničí vše,

co bylo dosaženo před chvílí. Bohužel opět pochopíte, že hoboj je hoboj, housle jsou housle, a zázračné noty, které rozprostřely v sále víry věčnosti, jsou jen určitá znaménka, ukazující, kdy zmáčknout kterou klávesu. Copak může být větší zklamání než zjistit, že je nemožné dostat se za hranici, protože ta hranice není?“

Tak velkolepě mluví, to „já“, které nahrálo pásku. A já sám si pamatuji něco úplně jiného. Vrátil jsem se domů a hned jsem si nalil vrchovatou sklenku koňaku. Cítil jsem se jako člověk, který nečekaně poznal, že jeho žena, jediná žena jeho života, kterou zbožňoval, a která podle všeho zbožňovala jeho, ho vůbec nemiluje, ale opovrhuje jím, prostě se mu vysmívá... Nebo ne, spíš jako člověk, jehož svět se náhle zhroutil, který se dozvěděl, že všichni, absolutně všichni ho mají za největšího idiota... Najednou jsem se zhrozil svého bytu, svého nábytku, svého zrcadla. Kdyby to byli lidé, možná bych je vyvraždil. Zase jsem se sám o samotě opil, vrávorál jsem po všech pokojích, aniž bych sám věděl, co hledám, co věřím, že najdu, co potřebuji, a potom jsem začal bezmocně mlátit o zeď svým diktafonem, svými myšlenkami, svými vizemi, svými...

Přesně za týden mi zavolał Vincas Požarskas a bezcítěným hlasem mi oznámil, že Rimase Vizbaru pochovali včera. Bude mě čekat v Rimasovė bytė.

Oblėkl jsem se velmi pečlivė, dokonce jsem si uvázal kravatu. Ruce jsem měl velmi lehké, skoro nic nevážíly, stále se snažíly někam zvednout. Když jsem vyšel na ulici, najednou jsem velmi vyrostl, dokonce jsem zapochyboval, jestli se vejdu do taxíku. Dobře si vzpomínám, že byl na řidičových klíčkách pověšený maličký medvídek, který se houpal do všech stran na každé křižovatce. Počítadlo nacvakalo rubl šedesát osm kopėjek. Před Rimasovým domem rostly čtyři mladé kaštany. Poprvé jsem je spočítal. Byly seschlé, jejich listy se kroutily.

Když jsem se blížil k šedému pochmurnému domu, potkal jsem podezřele mnoho lidí. Na začátku kolem procupital drobný přičmoudlenec s krtčím obličejem, jeho kulatá bystrá očka mě vyfotografovala několikrát po sobě. Hned po něm se přiblížila statná žena, dokonce se otočila, aby mě sjela pohledem, zrychlila krok a zmizela mi za zády. Nepochybně se obrátila a podívala se mi do týla, cítil jsem to, aniž bych se díval. V průchodu nasávali dva muži rozmačkané cigarety, zachmuřeně si mě změřili. Jednomu se na pravé tváři černalo chlupaté znaménko, velmi významné znaménko. Druhý byl šilhavý, podíval se přímo na mě nejprve jedním okem, potom druhým. Na dvoře postával houf žen. Když jsem se objevil, ztichly, oči všech hleděly na mě, všechny rty – rudé, červenavé, bledé, růžové, namodralé – šeptaly o mně. Slyšel jsem pulzující sykot, takový se line z hadího klubka. Schody jsem vyběhl, sotva jsem lapal po dechu, přitiskl jsem se ke zdi, protože někdo šel dolů, úmyslně klapal podpatky, chtěl, abych se obrátil, aby mě mohl probodnout svým pohledem.

Vincas Požarskas neotevřel hned, nepozdravil, otočil se zády a vrátil se zpět do pokoje,

svalil se do lastury křesla jako obří měkkýš. Mlčel, ale já jsem ani nepotřeboval nasměřovat. Věděl jsem, co mám najít. Červené závěsy nebyly roztažené, pokoj se topil v příšerném červeném šeru. Vincas Požarskas monotónně popojížděl na křesle dopředu dozadu, vrzal nenamazanými kolečky a bez přestání si ocucával zuby. Ocucával své zažloutlé koňské křivozuby a doháněl mě k šílenství. Zdálo se, že opakuje a opakuje totéž kousavé slovo nesrozumitelného jazyka.

Možná jsem začal od skříní a polic s knihami. Červenavý přísvit obarvil hřbety, šikmé dopadající světlo zvláště oddělilo nedávno prolistované knihy: ty nedotčené byly pokryté tenoučkou vrstvou prachu a ostatní čistou nebo s jasnými obtisky prstů. Obzvláště zmrtvělá, úplně neživá byla dlouhá řada slovníků. Tlusté svazky číhaly utopené v šedoprachovém zapomnění. Znovu jsem se stáhl do středu pokoje. Cucání vrzání škrabání klepání neustávalo, bál jsem se otočit nebo něco říct Vincasi Požarskasovi, protože za zády jsem nutně mohl spatřit jiného Požarskase – syna. Červenostěné doupe vypadalo dost klidně, ale bylo třeba si pospíšet, protože strop se mohl zřítit každým okamžikem. V zásuvkách byly všechny listy urovnané naprosto spořádaně, jeden po druhém, jeden na druhém, jeden pod druhým. Zvlášť tištěná díla, zvlášť nepublikovaná, starší a pozdější. Našel jsem *to* v horní zásuvce, podíval jsem se a rychle schoval zpět. Dále hledat nemělo smysl.

Vincas Požarskas si odkašlal, pohlédl jsem na něj a najednou jsem příšerně jasně chápal, že on také celou dobu čekal. Poprvé jsem spatřil jeho oči oživlé, otevřené. On sám odtáhl bokem stěnu, kterou jsem nikdy nemohl prolomit, vpustil mě dovnitř. Chápal jsem ho, ale už mi to bylo jedno. Jeho pravá ruka visela dolů, tlusté chlupaté prsty se pohybovaly jako krabí klepeta. Malíček, nenormálně krátký, sotva dosahoval poloviny prsteníčku. Hnědavě žlutý koberec se podobal malé poušti za východu slunce, nad ním ztuhle visely miriády zrn písku. Pomalu jsem ustupoval pozpátku, protože jsem se z nějakého důvodu bál otočit se k Vincasovi Požarskasovi zády.

Nakonec jsem vyklouzl dveřmi, opustil jsem Rimasův pokoj, opustil jsem i Vincase Požarskase. Zůstal sedět, aniž by otočil hlavou, se svěšenýma tlustoprstýma rukama, zachmuřeně hleděl do zdi. Jeho obličej v šíleně červeném pokoji vypadal černý a spadlý. Vincas Požarskas se opíral shrbený v hlubokém křesle a na něco čekal.

Jednou mi Rimas řekl, že si vůbec nepamatuje dětství. Má jedinou vzpomínku – dotěrnou, stále se vracející, opakující se se všemi podrobnostmi, pořád velmi jasnou, na chvíli přehlušující realitu.

V té vzpomínce sedí sám v potměném pokoji. Na parapet bubnuje déšť, v koutě stojí hrubý pytel plný uschlého listí ze stromů. A Rimas sedí úplně sám, sám na celém světě, a čeká na otce, kterého si absolutně nepamatuje.

Ten den si pamatuji zamlženě. Večer, když jsem se aspoň trochu vzpamatoval, ke mně přišel Petrásek. Vklouzl do pokoje tichý a záhadný, sedl si na pohovku, aniž sundal svoji koženou čepici, a hned začal mluvit. Jako druhý mi oznámil, že Rimas už není. Potom mi ze široka povyprávěl, jak se všechno stalo. Oni dva přece bydleli nedaleko od sebe. Trpělivě jsem poslouchal jeho nesouvislý monolog, asi jsem víc viděl, než slyšel. Zdálo se, že každé slovo zesiluje osobitý, jen pro Petráska typický pohyb, grimasa nebo pohled. Možná, že tak mluvíval Petrásek vždycky, už nevím. Já už nic nevím. Jeho hlas se stále měnil, kroutil se spletitými kličkami, a ještě k tomu koulel očima, tajemně utíchal uprostřed věty nebo začal nezvykle proplétat prsty.

– Nejdřív se objevil pach, – Petrásek mluvil, jeho obočí se svažilo a poznamenalo ten pach svým hieroglyfem. Zaplavil celé schodiště, pronikl do bytů. Sousedé slídili po všech koutech, nasávali vzduch jako psi, – jeho ruce vyskočily nahoru, prsty se zachvěly. Všichni se málem proměnili v psy, zvlášť ti chlupatější a černoocí, ti k tomu mají obecně blíž. Ale ty myslící dogy ani nenapadlo, že pach šíří jejich Ovidius. Vždyť to nebyl mrtvolný zápach! – koutky úst se spustily, levá ruka dlaní dolů vylétla daleko dopředu. – Bylo to silné, ale docela příjemné aroma, které nic nepřipomínalo ani nejbystronosejšímu, – *já* jsem tohle slovo vymyslel, – ani nejbystronosejšímu sousedovi. Všichni slídili po bytech, po schodišti, až se nakonec záraz sešli u dveří Marcela Kafkojoyce – jako psí smečka větrící vzduch, – ruce se rychle obrátily dlaněmi dolů a ponořily se téměř až k zemi. – Vyrázili dveře, aniž by se radili, našel se jeden mladík se širokými rameny, který ještě neztratil střízlivý rozum, protože všichni ostatní, podle mě, už začínali výt.

Krásně jsem si představoval různobarevnou psí smečku, která obstoupila Rimasovy dveře. Klapali zubama a s funěním nasávali vzduch, netrpělivostí zapomněli i vrtět ocasy.

– Obraz géniova pokoje na ně zapůsobil jako zázračná voda. Proměnili se zpět v lidi a začali úplně lidsky naříkat a bědovat. Zvlášť ženy – ten hřebec z nudy projel všechny aspoň trochu slušně vypadající. Okamžitě se vytvořily dvě skupinky: strana za srdeční záchvat a strana za sebevraždu. Mě samozřejmě zajímaly jiné věci, už jsem všechno více méně promyslel. Rimáskův obličej byl zkřivený a znetvořený, vypadalo to, jako by do něj jako do těsta neviditelná ruka zanořila prsty, otočila jimi dokola, – proti směru hodinových ručiček! – a obličej tak i ztuhl. V očích byl strach, můj milý, čistý čist'ounký strach a víc nic. Já sám jsem ho stěhoval do márnice. Se zdravotníkem jsme plácali všelijaké nesmysly, a když před příjezdem natáhl svoji ruku plnou šrámů a řekl: jmenuji se Algis, vyděsil jsem se, aby Rimásek nezvedl svoji zkřivenou fyziognomii a nezaklokotal: a já se jmenuji Mrtvola. Ale celou cestu jsem ho přidržoval za rameno. Mimochodem, nechtěli mě vpustit dovnitř, jen si pomysli! Ta sebranka se pokoušela mě nepustit, přestože jsem musel všechno ověřit vlastníma rukama! Vždyť já jsem, možno říct, zachoval astrální kontakt s tou zelenookou smrtkou. Všechno bylo více méně jasné. Bohužel nemohu prozradit tajemství, ale věř, udělal jí takovou věc...

Petrásek, s nafouklými tvářemi, povídal s divným uspokojením, téměř radostí. Jako bych začal něčemu rozumět, ale nechtěl jsem jít do hloubky, nechtěl jsem ničemu uvěřit. Jako bych hleděl do černé propasti jícnu, na jehož dně (ale vždyť to nemá) ležela odpověď. Vůbec jsem tam nechtěl lézt. Už jsem nechtěl vůbec nic.

– Byl úplně zdravý, naprosto zcela zdravý, představ si, – Petrásek dokonce ochraptěl, už neposkakoval, jen si s čela stíral pot. – Žádné vnitřní změny, žádná příčina smrti. Snad si řekneš, že lžu? Přečti si pitevní zprávu. Příčina smrti ne-ur-če-na. Viděl bys, jak valila oči ta parta řezníků! Málem by rozřezali všechny vnitřnosti a mozek na kousky o velikosti hrášku, nechali by pohřbít Rimáska nadívaného jako barmskou kachnu. Tak tak jsem našel pár vedoucích, a ty nekrofilý jsem zadržel. Stačilo vysvětlit, že byl Rimásek blázen, a uklidnili se.

Zavřel jsem oči a už jsem skoro neposlouchal, co Petrásek dál vykládal, cítil jsem se, jako kdybych plul na obrovské lodi, větší než můj dům, než celé naše město.

– Je to *Voodoo death*, – přesvědčeně opakoval Petrásek. – Nemůže být žádných pochyb. Chápej, je to smrt strachy, z úplně obyčejného nepřekonatelného metafyzického strachu. Když už člověk nedokáže překonat strach, jeho pojistky se přepálí. Elementární jako pomeranč. A je to dobře, můj milý, je to dobře... Vždyť někdo se mu musel pomstít, někdo ho musel potrestat. Bylo by snadné létat, kdybys věděl, že vůbec nehrozí, že se rozplácneš o zem! Pak by létali všichni! Létání by nebylo létání.

Potom už jsem skoro vůbec nic neslyšel, a Petrásek pořád mluvil: zřejmě o *Voodoo*, o druzích strachu, *Voodoo* trestech duchů za porušení vztahů se světem, o tom, že člověk je, ale není. Už mi však nic vysvětlit nemohl. Snášel jsem ho do půlnoci jen proto, že mi to bylo jedno.

Co mohl vysvětlit, když poskakoval na modré pohovce jako za provázky tahaná loutka? Věděl jsem, že tu noc nebudu spát, možná i víc nocí, protože budu přemýšlet a přemýšlet, jen ne o *Voodoo* a nevysvětlitelných úmrtích. Možná mě navštíví ta žena, snad i sám Rimas (on nepřichází, ale číhá ve všech věcech, skrývá se v každé vteřině), a já se na ně budu dívat a stále přemýšlet. Bohužel, nikdo mi neřekne, proč tlustý román Rimase Vizbary ležel v horní zásuvce tak klidně. Nikdo neobjasní zápis na prvním listu, možná určený mně: „Nehledej ani pásky, ani listy. Kniha byla. Já jsem ji napsal. Ale nehledej ji. Nehledej!“

Všechno. Víc ani jeden řádek, ani sebemenší znaménko. Nic, absolutně nic.

Co já vím? Borges napsal, že člověk, který se stal bohem, už nebude chtít nic změnit, už nebude chtít nic vysvětlovat. Lao-c', než odešel zemřít do hor, spálil všechny své spisy. Krasohled – to jsou tři zrcadla a hrstka barevných skleněných střepeň.

Nic víc nevím.

Nyní sedím u psacího stolu, pozorně se dívám na hnědou čepici, která leží na modré

pohovce, protože právě ona je Jablečný Petrásek, jedlík Kosmického Jablka. Ne, to nejsou kouzla. Rimase není třeba přivolávat tímto způsobem. On číhá v každém předmětu, odráží se v nejmenším pohybu, tepe v mých spáncích. Když je vytlačen na povrch, zatím ho dokážu spoutat, už neovládá mé nitro, nevyhlašuje tam své království jako jindy. Sem tam se podívám z okna (dnes je dost světla, ale nebe potáhla mlha). Dva uschlé stromky na dvoře nyní trčí z hlubokého sněhu, už nepřipomínají neduživé ruce, jsou to prostě začernalé soušky, které je z nějakého důvodu škoda uříznout. Někdy pod oknem proskřípe neviditelný kolemjdoucí – tehdy se automaticky chytám cigarety. Jakýsi divný zvyk. Na kamenech u kapajícího kohoutku je led, z dálky se tomu úseku vyhýbám, zřejmě nejen proto, že bych se bál uklouznutí. Na mém parapetu rádi usedají špinaví, umazaní městští holubi, zuřivě je odháním pryč, ale oni se za chvíli zase vracejí.

Přemýšlím o Rimasovi (o čem bych ještě mohl přemýšlet?). Už není, tak může mluvit pravdu, ačkoliv jen jakous takous pravdu, která se sype z rozbitého krasohledu spolu s barevnými sklíčky. Někdy si pomyslím: copak opravdu zemřel, copak zůstal v okolních věcech? Snad jsem se zmýlil, snad stále žije (vida nebe se konečně protrhává). Snad nebyl ani Petrásek, ani *Voodoo death*? Snad to bylo nějak jinak? Moji vnitřní obyvatelé se neozývají, mlčí, musím to rozhodnout sám. Musel jsem to rozhodnout sám.

Možná se mi povedlo alespoň trochu si vyjasnit, co je to „já“. Možná se mi povedlo se obhájit – proč jsem nenapsal knihu o té zelenooké ženě. Možná se povedlo vyjasnit alespoň to, co pro mě bylo nejdůležitější, – že krasohled je stále jen trubička z kartonu, tři zrcadla a hrstka střepů barevného skla, které nikoho nemohou zaujmout. Ale když se jím otáčí, je možné spatřit množství různých ornamentů. Možná se mi to povedlo. To také rozhodnu já sám.

Snad je to i dobře, že sám. Kdo jiný může vše rozhodnout, když ne já, který jsem zemřel a nezemřel, strčil sám sebe z černého kamene páchnoucího ptačím trusem, kdo, když ne já, který jsem zabil a vzkřísil sebe, kdo, když ne já, který si nasadil hnědou, lesklou koženou čepici? Já, který slyším za zády svůj vlastní dech, já, který jsem se pokusil postavit se na ramena sám sobě. Já, Rimas Vizbara.